

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Teorie a praxe středoškolského vzdělávání zrakově postižených v ČR

Bakalářská práce

Jméno autora: Michal Kříž

Jméno vedoucího práce: Mgr. Petr Jánský

20. 8. 2007

Abstract

The number of severely visually handicapped persons of all age groups in the Czech Republic nowadays is indicated to be 60 000 persons. The estimation indicates the number of 5 - 20 visually handicapped children to 1000 new born children. The visually handicapped person is a person with different types and grades of decreased visual ability. It is possible to define the visual handicap as an absence or insufficiency of visual perception quality. The human being receives approximately 85% of information from the surrounding world by the visual sense, therefore it is evident, that a visual handicap affects the whole personality. According to the Bill of Human Rights everyone has a right to be educated. The term leisure time is understood as a time, when people freely choose and perform activities, which bring them enjoyment, amusement, relaxation, activities which more or less renew their physical and mental abilities, possibly creative strength. The objective of this bachelor's thesis was to describe objectively the practical implementation of our legal standards, which lay to our school system the duty of universal and equal attitude to handicapped students in the leisure time sphere. Special attention was applied to leisure time organizational possibilities for visually handicapped students on Czech high schools. For given points of issue monitoring the quantitative research method was used. Information was obtained by the questioning method, collection of data in questionnaires. The group consists of students from Aloysie Klara High School and people, with similar visual handicap. This group was created by people of varied age groups from the Prague district. The questionnaires were in the Prague district distributed by e-mail. I did determine the following hypothesis in my bachelor's thesis: Hypothesis No. 1: Czech high schools allow leisure time activities for their students. No. 2: The effect of these activities is positive. I do assume that the hypothesis and the objective of this bachelor's thesis were fulfilled. This bachelor's thesis is designated to everyone, who comes into contact with visually handicapped students, to headmasters of common and special high schools, where the visually handicapped students are in the classes. This bachelor's thesis would also improve awareness of leisure time activity possibilities and possibly it could help to extend the leisure time activities offered according to the students' interests. I do suppose, that leisure time activities are very important and it is necessary to modernize them in accordance with young people's interests.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Teorie a praxe středoškolského vzdělávání zrakově postižených v ČR vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b) zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat mému vedoucímu práce Mgr. Petru Jánskému za jeho odborné vedení, cenné rady, trpělivost a čas, který mi věnoval. Děkuji také vedení a všem lidem ze speciální školy Aloyse Klara za čas, který mi věnovali a za příjemné prostředí během mého výzkumu. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za zázemí, trpělivost a podporu, kterou mi věnovali během mého studia.

Obsah

ÚVOD	7
1. Současný stav.....	8
1.1. Charakteristika zrakového postižení.....	8
1.2. Výskyt zrakového postižení.....	8
1.3. Klasifikace zrakových vad.....	9
1.4. Nejčastěji se vyskytující zrakové vady.....	10
1.4.1. Refrakční vady.....	10
1.4.2. Poruchy a onemocnění očního bulbu.....	10
1.4.3. Albinismus.....	10
1.4.4. Amblyopie.	11
1.4.5. Nemoci rohovky a bělimy	11
1.4.6. Nemoci čočky	11
1.4.7. Nemoci živnatky.....	11
1.4.8. Nemoci sítnice	11
1.4.9. Nemoci zrakového nervu a zrakových drah	12
1.4.10. Nystagms... ..	12
1.4.11. Amauróza.....	12
1.5. Prevence zrakových vad	12
1.6. Vzdělávací systém pro zrakově postižené v ČR.....	13
1.6.1: Školský zákon 561/2004 Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.....	13
1.6.1.1. Cíle středního vzdělávání	15
1.6.1.2. Stupně středního vzdělávání	15
1.6.1.3. Přijímání a podmínky přijetí ke vzdělávání ve střední škole	15
1.6.1.4. Přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole	15
1.6.1.5. Organizace středoškolského vzdělávání	16
1.6.1.6. Způsoby ukončení středoškolského vzdělávání	16
1.6.1.7. Školská výchovná a ubytovací zařízení.....	17
1.6.1.8. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání.....	17

1.7. Volný čas.....	17
1.7.1. Definice volného času a vysvětlení pojmu.....	18
1.7.2. Kvalita života jako klíčový pojem.....	20
1.7.3. Funkce a aktivity ve volném čase.....	21
1.8. Aloys Klar.....	21
1.8.1. Všeobecné informace.....	21
1.8.2. Obory vzdělávání.....	22
1.8.3. Mimoškolní činnost.....	22
2. Cíle práce a hypotézy.....	24
2.1. Cíl práce.....	24
2.2. Hypotézy.....	24
3. Metodika.....	25
3.1. Metody výzkumu.....	25
3.2. Metodický postup.....	25
3.3. Metodický postup při zpracování praktické části.....	25
3.4. Charakteristika výzkumného souboru.....	25
4. Výsledky výzkumu.....	26
4.1. Výsledky dotazníku pro osoby se zrakovým postižením.....	26
5. Diskuze.....	43
6. Závěr.....	47
7. Seznam použitých zdrojů.....	49
8. Klíčová slova.....	53
9. Přílohy.....	54

Úvod

V ČR se v současné době udává počet kolem 60 000 těžce zrakově postižených, a to ve všech věkových kategoriích. Z tohoto počtu je až 17 000 velmi těžce zrakově postižených. Z 1 000 nově narozených dětí se odhaduje 5 – 20 se zrakovým postižením. Většina lidí se ptá, jak se dá žít se zrakovým postižením a jak vlastně takto znevýhodnění lidé dokáží žít plnohodnotný život. Jak tráví svůj volný čas? Jaká je jejich zábava a je vůbec v zájmu naší země a naší politiky aby pro zrakově postižené byly vytvářeny a podporovány volnočasové aktivity? Jsou takové aktivity vytvářené v dostatečné míře? Na tyto otázky se snažím odpovědět ve své bakalářské práci. Práce nese název Teorie a praxe středoškolského vzdělávání v ČR. Toto téma jsem si zvolil dobrovolně a to z vlastního zájmu, jelikož jsem studoval střední školu Aloyse Klara v Praze, která se zabývá vzděláváním zrakově postižené mládeže. Zde jsem měl tu čest nahlédnout do problematiky zrakově postižených studentů a trávit s nimi většinu času po dobu mého čtyřletého studia. Práce je určena všem, kteří přichází do styku se zrakově postiženými studenty (dětmi), především pro rodiče těchto dětí, učitele běžných škol, kteří mají ve své třídě zrakově postižené dítě. Dále by má práce měla zlepšit informovanost o možnostech volnočasových aktivit a popřípadě rozšířit jejich nabídku podle zájmu studentů.

Z důvodu omezení zrakového vnímání postižením je vytvořena pro život člověka s postižením bariéra, kterou musí v každodenních životních situacích překonávat. V těchto situacích dítě/ mladý člověk s postižením zraku nestojí izolovaně, nýbrž v rámci faktorů své osobnosti a prostředí, které jej ovlivňuje. Vzdělávání je v dnešní době chápáno jako celoživotní proces, jímž získává každý člověk nejen vědomosti a znalosti, ale nabývá určitých schopností, dovedností a zkušeností. Pokud těmto dospívajícím dáme šanci na rozvoj jejich osobnosti, schopností a dovedností, budeme jim pomáhat s cvičením zbytků zraku, rozvojem kompenzačních smyslů a učením vůbec, mohou se pak stát téměř samostatnými a nebudou odkázáni na pomoc druhých.

Dnešní pedagogové dbají na rozvoj celé osobnosti dítěte/ mladého člověka ve všech jejích aspektech, usilují o to, aby absolventi jejich škol měli nejen dobré znalosti v dílčích předmětech, ale stali se z nich lidé, kteří se vypořádají s těžkostmi každodenního života, zapojí se do společnosti a aktivně budou řídit svůj život. Celoživotní dimenze vzdělávání umožňuje zvyšování kvality života a seberealizaci, je však také předpokladem úspěšného začlenění na trh práce a do společnosti. Těmto dětem musíme věnovat mnohem více času a pozornosti, ale zároveň je musíme vést také k samostatnosti.

1. Současný stav

1.1. Charakteristika zrakového postižení

Člověka lze charakterizovat podle nepřeborného množství hledisek a na celém světě nenajdeme dva zcela totožné jedince. To, že má někdo špatný zrak nebo nevidí vůbec, je jen jedním ukazatelem a lze jej celkem objektivně změřit v ordinaci očního lékaře. Ale jak na tuto obtížnou životní situaci konkrétní člověk reaguje? Jak se s ní během života vypořádává? Jak zvládá nebo nezvládá určité činnosti, kde jsou hranice jeho možností? To je vždy záležitost velmi individuální a závisí na mnoha okolnostech - na schopnostech daného člověka, na jeho vlastnostech, vlohách, předchozí zkušenosti, na přístupu lidí z jeho okolí apod. Je zřejmé, že není možné jednoduše říci „zřakově postižení lidé jsou takoví a takoví, dokáží to a to“, protože každé takové prohlášení je příliš obecné a ve skutečnosti neplatí. Samotný fakt, že nevidí, znamená jen to, že některé věci musí dělat jinými způsoby než ostatní, ale není proto lepší nebo horší. **(22)**

Termínem zrakové vady nebo postižení se označuje jako nedostatek zrakové percepce různé etiologie i rozsahu. **(10)**

Zřakově postižení (někdy též ZP) nebo správněji osoby se zrakovým postižením jsou lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Tímto termínem se rozumí ti, u nichž poškození zraku nějak ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje. **(22)**

Zřakové postižení lze také definovat jako absenci nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání. Zřaková vada ovlivňuje celou osobnost jedince. Odráží se v psychickém vývoji. Při nedostatku nebo úplném chybění zrakových podnětů se může rozvíjet senzoričká deprivace, která omezuje rozvoj poznávacího procesu. **(16)**

Člověk přijímá zřakem přibližně 85% informací z okolního světa, je proto zřejmé, že zřaková vada ovlivňuje celou osobnost člověka. Intenzita ovlivnění vývoje osobnosti je dána závažností vady a věkem, v němž k poškození zraku došlo. Zřakový orgán má schopnost rozlišovat parametry jako velikost, vzdálenost, barvu, prostorovost, směr, je schopen zaznamenat pohyb. Zřakově postižený jedinec je v závislosti na druhu a rozsahu svého postižení o tyto informace ochuzen. **(21)**

1.2. Výskyt zrakového postižení

Výskyt zrakového postižení závisí nejen na životních podmínkách a zdravotnické péči, ale také na daných kritériích zrakového postižení. V ČR se v současné době udává počet kolem 60 000 těžce zřakově postižených, a to ve všech věkových kategoriích. Z tohoto počtu je až 17 000 velmi těžce zřakově postižených. Z 1 000 nově narozených dětí se odhaduje 5 – 20 se zřakovým

postižením. (5)

Výskyt poruchy zraku se uvádí i podle různých kritérií:

Věk: Poškození zraku můžeme nalézt ve všech věkových skupinách. Více než 82 % všech slepých lidí je ve věku 50 let a starších, ačkoli reprezentují pouze 19% světové populace. Počet slepých dětí mladších 15 let je přibližně 1,4 milionů.

Pohlaví: Dostupné studie uvádí, že v kterékoli části země, v jakémkoli věku mají ženy vyšší riziko vzniku poruchy zraku než muži.

Geograficky: výskyt osob se zrakovým postižením není rovnoměrný. Více než 90% těchto osob žije v rozvojových zemích. (14)

1.3. Klasifikace zrakových vad

Vady zraku lze rozlišovat dle různých hledisek. Podle doby vzniku na vrozená (kongenitální, prenatální, perinatální) a získaná (postnatální, juvenilní, senilní). Podle délky trvání na krátkodobá (akutní), dlouhodobá (chronická), opakující se (recidivující). (33)

Podle rozsahu vady na orgánová (slabozrakost, zbytky zraku, nevidomost) a funkční (tupoizrakost, šilhavost). (7)

Nejužívanějším je však dělení Světové zdravotnické organizace podle stupně zrakové vady. (8)

1.	Střední slabozrakost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) - minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10, kategorie zrakového postižení 1
2.	Silná slabozrakost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) - minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 - 10/20, kategorie zrakového postižení 2
3.	Těžce slabý zrak a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50, kategorie zrakového postižení 3 b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
4.	Praktická nevidomost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4
5.	Úplná nevidomost ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5

Často se vymezují typy zrakových vad také dle Květoňové–Švecové (2000), která rozlišuje poruchy zraku na pět skupin.

Ztráta zrakové ostrosti: znamená, když jedinec nevidí zřetelně a obtížně rozlišuje detaily. Stupeň poškození je různý.

Postižení šíře zorného pole: představuje omezení prostoru, který jedinec vidí. Při pohybu naráží na předměty na straně, kde má výpadek zorného pole. Těžko měřitelné.

Okulomotorické poruchy: vznikají při vadné koordinaci pohybu očí. Potíže se mohou projevit při používání obou očí, při prohlížení pohybujícího se předmětu, jeho uchopování apod. Často se přidružuje nystagmus.

Obtíže se zpracováním zrakových informací: nastávají s poškozením zrakových center v kůře mozku, jedná se o tzv. korovou / kortikální slepotu. Nejde o narušení stavby či funkce oka. Jedinec nedokáže zpracovat zrakové informace a dát je do souvislosti s ostatními vjemy při vytváření obrazu.

Poruchy barvocitu: je neschopnost oka odlišovat různé délky elektromagnetického vlnění a pociťovat je jako barvy. Porucha může být částečná – je poškozeno vnímání červené a zelené, méně často modré nebo úplná – vidění v odstínech od bílé přes různé šedi po černou. (11)

1.4. Nejčastěji se vyskytující zrakové vady

1.4.1. Refrakční vady

Myopie (krátkozrakost) - obraz vzdálených předmětů dopadá před sítnici, obraz blízkých předmětů je promítán přímo na sítnici, léčba rozptylkami (brýle, kontaktní čočky), operace, úprava osvětlení

Hypermetropie (dalekozrakost) - oko ji samo koriguje akomodací (zvýšení optické mohutnosti oka)

Astigmatismus - vzniká nepravidelným zakřivením rohovky (paprsky se lámou nerovnoměrně), může vyvolat rozostřený obraz, korekce cylindrickými skly v brýlích. (27)

1.4.2. Poruchy a onemocnění očního bulbu

Kongenitální glaukom - onemocnění při němž je abnormálně zvýšen nitrooční tlak, tím dochází ke změně nitrooční krevní cirkulace a tím může dojít k poškození očních tkání. Bývá patrný jako tzv. „volí oko“ (oko se nadměrně zvětšuje). Je potřeba chirurgický zákrok. (11)

1.4.3. Albinismus

Je vrozená dědičná vada z nedostatku pigmentu melaninu. Rozlišují se tři typy: celkový albinismus – nedostatek melaninu v těle a v očích, kde duhovka není dostatečně vybarvena, snížený vizus, někdy nystagmus; nekompletní albinismus – obdobné projevy, zorné pole a barevné vidění v

normě; oční albinismus – normální barva vlasů i kůže, chybí pigment v oku, snížený vizus, nystagmus, strabismus a světloplachost. **(10)**

1.4.4. Amblyopie

Nebo-li tupozrakost, je funkční porucha smíšení zrakové ostrosti různého stupně při normálním anatomickém nálezu. Na sítnici jednoho oka vzniká ostřejší obraz než na oku druhém. Jedinec vidí ostrý zdvojený obraz nebo neostrý jednoduchý obraz. **(11)**

1.4.5. Nemoci rohovky a bělimy

Keratitis - zánět rohovky způsobuje světloplachost, řezavou bolest očí a pokles vidění. Lze pozorovat otok víček a samovolné slzení. Dlouhodobý zánět může vést ke ztrátě zraku. **(10)**

1.4.6. Nemoci čočky

Katarakta tzv. „šedý zákal“, vzniká dědičně nebo v průběhu vývoje embrya, a to při nitroočních zánětech, intoxikaci a infekcích matky. Nevyskytuje se izolovaně, ale současně s mikroftalmem, retinopatií, hluchotou apod. Tato vada se většinou nemění, výjimkou je katarakta perinuclearis, která progreduje. Terapie závisí na zrakové ostrosti. **(11)**

1.4.7. Nemoci žltnatky

Aniridie - vrozeně se při ní vyskytuje jen proužek duhovky. K ní se přidružuje glaukom, katarakta, nystagmus a pokles vizu. Jedná se většinou o vadu oboustrannou. Je to dědičná vrozená vada, objevuje se extrémní světloplachost a špatná schopnost adaptace na světelné podmínky. **(24)**

1.4.8. Nemoci sítnice (retinopatie)

Bývají změny sítnice a jejich cév. Mezi ně patří onemocnění: diabetická retinopatie, což jsou změny v očních cévách (výlevy krve na sítnici), Dochází k tvorbě nových cév a k případnému odchlípení sítnice. Počet diabetiků v populaci vzrůstá a 2% z nich oslepnou. Dále zde patří retinopatie nedonošenců - nejčastější příčina slepoty u dětí, nebezpečí u všech nedonošených dětí (před 32. týdnem, porodní hmotnost nižší než 1500g) a pigmentová degenerace sítnice, která nastává při poruše pigmentového epitelu, kdy se migrující pigment přesouvá do vnitřních vrstev retiny. Zprvu napadá tyčinky a způsobuje šeroslepost, později postihuje i čípky a vede k zákalu, nastává trubicovité vidění. **(25)**

1.4.9. Nemoci zrakového nervu a zrakových drah

Nejčtenější bývá atrofie zrakového nervu. Atrofií rozumíme degeneraci příslušné nervové tkáně, druhého neuronu zrakové dráhy. **(31)**

Příčinami atrofie zrakového nervu je spousta. Např. dědičnost, úrazy, záněty, intoxikace organismu, případně tumory.

Mohou se objevit také zánětlivá postižení zrakového nervu, v jejímž průběhu hojivého procesu se nervová vlákna nahrazují vazivem. **(11)**

1.4.10. Nystagmus

Lze popsat jako samovolný a rychlý kmitavý pohyb jednoho nebo obou očí, může být i vrozený a nemusí striktně znamenat poškozené vidění. Často se vyskytuje s jinými očními defekty, např. s albinismem a kataraktou. Postižený zaujímá nezvyklé pozice a natáčí hlavu, aby lépe viděl. **(26)**

1.4.11. Amauróza

Termín označující slepotu. Zpravidla se míní trvalá, úplná a nevyléčitelná ztráta zraku bez světlocitu. **(23)**

1.5. Prevence zrakových vad

Na prevenci zrakových vad u dětí by měli dohlížet již rodiče. Většina vrozených očních vad je dědičná nebo jsou k nim v rodině dispozice. Proto by rodiče měli na tuto skutečnost upozornit dětského lékaře. Všeobecně platí, že čím dříve se vada podchytí a začne léčit, tím větší je naděje na její zlepšení, někdy i na úplné vyléčení. Do šesti let probíhá vývoj zrakového orgánu a v tomto období je nutné zrakové vady podchytit a léčit. K dalším bodům prevence by měla patřit bezpečnost dětí, zvláště při jejich hrách, při kterých může snadno dojít k poranění oka. **(9)**

Dříve existovaly preventivní prohlídky. Dnes se očekává, že se každý postará o své zdraví sám. Ve skutečnosti je jediným řešením, jak uchránit děti před vadami zraku, včasné vyhledání očního lékaře a v případě pozitivního nálezu následná spolupráce a dodržování léčebného postupu. Chránit zrak a zdravé oči dětí si zaslouží péči a pravidelnou prevenci. **(18)**

1.6. Vzdělávací systém pro zrakově postižené v ČR

Legislativně je vzdělávání žáků s postižením, tedy se speciálními vzdělávacími potřebami, zakotveno v Zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a ve Vyhlášce č. 62 ze dne 19. března 2007 která upravila Vyhlášku č. 73/2005 Sb.

o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Vzdělávání je zajišťováno formou individuální či skupinové integrace nebo ve speciální škole zřízené samostatně pro žáky se zrakovým postižením. Současný trend hovoří pro začlenění postižené osoby do intaktní společnosti, tzn. pro integraci. Z Evropy k nám proniká model inkluze, při kterém dochází k úplnému splynutí postiženého jedince se společností. Zrakově postižený student po ukončení povinné školní docházky může nastoupit na další stupeň vzdělávání a tím se mu nabízí střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené, konzervatoř pro zrakově postižené. **(13)**

1.6.1. Školský zákon 561/2004 Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Jak uvádí zákon č. 561/2004 Sb. a jeho paragraf 16 v odst. 1 - 9 (Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami) dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním především se jedná o mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Zdravotní znevýhodnění je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. Žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, forma a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Při jejich hodnocení se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky. Dále mají právo bezplatně užívat speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Žákům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje Braillovo hmatové písmo. Lze zřizovat celé školy, jednotlivé třídy, nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Ředitel střední školy může ve třídě zřídit funkci asistenta pedagoga. Pro zřízení asistenta pedagoga či studijní skupiny je nezbytný souhlas ministerstva, v případě škol zřizovaných ostatními zřizovateli souhlas krajského úřadu. **(36)**

Zákon stanovuje v §26 odst. 1 nadále i délku vyučovacích hodin, která v základním, základním uměleckém, středním a vyšším odborném vzdělávání trvá 45 minut. Vyučovací hodina odborného výcviku a odborné praxe ve středním a vyšším odborném vzdělávání trvá 60 minut. Rámcový nebo akreditovaný vzdělávací program pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami může stanovit odlišnou délku vyučovací hodiny. V odůvodněných případech lze vyučovací

hodiny dělit a spojovat. **(36)**

Rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání a akreditované vzdělávací programy pro vyšší odborné vzdělávání stanoví počet povinných vyučovacích hodin, a to nejvýše 35 povinných vyučovacích hodin týdně; v případě konzervatoře a oborů vzdělání, v nichž je jako součást přijímacího řízení stanovena rámcovým vzdělávacím programem talentová zkouška, nejvýše 40 povinných vyučovacích hodin týdně a v Gymnáziu se sportovní přípravou nejvýše 46 povinných vyučovacích hodin týdně. **(36)**

Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných upravuje v § 10 v odst. 1 - 6 počet žáků ve třídě. Počet žáků ve třídě nebo studijní skupině pro žáky se zdravotním postižením, má nejméně 6 a nejvíce 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním vzdělávacím potřebám žáků a pokud je specializována pro žáky s těžkým zdravotním postižením má nejméně 4 a nejvíce 6 žáků. Na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka mohou být zařazeni i žáci bez zdravotního postižení, však jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě. Ředitel školy může dělit třídy, studijní skupiny v souladu se vzdělávacím programem, pedagogickými, hygienickými podmínkami. Ve třídě běžné střední školy, lze s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků individuálně integrovat 5 žáků se zdravotním postižením. Při odborném výcviku se při vyučování třída naplňuje do počtu 6 žáků. Speciální škola a škola při zdravotnickém zařízení má ve třídě nejméně 10 žáků. **(35)**

V § 7 v odst. 1 – 2 jsou uvedeny hlavní činnosti asistenta pedagoga a ty jsou, pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází. Pro zřízení funkce asistenta pedagoga musí být podaná žádost k MŠMT, která musí obsahovat řadu informací, které jsou upřesněny v odstavci 2 § 7. **(34)**

1.6.1.1. Cíle středního vzdělávání

Cíle středního vzdělání uvádí § 57 takto: Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti. **(36)**

1.6.1.2. Stupně středního vzdělávání

V § 58 odst. 1 – 5 se uvádí: úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu

středního vzdělávání se dosahuje stupňů vzdělání, střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitní zkouškou. Střední vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání. Střední vzdělání s výučním listem získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem. Střední vzdělání s maturitní zkouškou získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. **(36)**

1.6.1.3. Přijímání a podmínky přijetí ke vzdělávání ve střední škole

V § 59 odst. 1 – 2 se uvádí: ke vzdělávání lze přijmout uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku a při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti. O přijetí uchazeče ke vzdělávání ve střední škole rozhoduje ředitel této školy. **(36)**

1.6.1.4. Přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole

V § 60 odst. 1 – 11 se uvádí: ředitel školy je povinen vyhlásit nejméně jedno kolo přijímacího řízení. Uchazeč nebo jeho zákonný zástupce podává přihlášku řediteli střední školy a to na předepsaném tiskopisu a ve stanoveném termínu. Součástí přihlášky nezletilého uchazeče je jeho souhlasné vyjádření. Přihlášku lze pro první kolo přijímacího řízení podat pouze na jednu střední školu. Ředitel školy vyhlásí přijímací řízení v termínu stanoveném prováděcím právním předpisem. V rámci přijímacího řízení může ředitel školy rozhodnout o konání přijímací zkoušky, jejíž obsah a formu stanoví v souladu s rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání. Pokud ředitel školy rozhodne, že se přijímací zkouška nekoná, informuje o tom uchazeče nebo zákonného zástupce nezletilého uchazeče bez zbytečného odkladu, dále ředitel školy stanoví jednotná kritéria přijímacího řízení pro všechny uchazeče do příslušného oboru a formy vzdělávání pro daný školní rok a zveřejní je do konce března. V přijímacím řízení se hodnotí uchazeči podle: znalostí vyjádřených ve vysvědčení z předchozího vzdělávání, podle výsledků přijímací zkoušky nebo talentové zkoušky a podle dalších skutečností, které osvědčují vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy uchazeče. Předpokladem přijetí uchazeče je i zdravotní způsobilost pro daný obor vzdělání. Pokud splní podmínky přijímacího řízení více uchazečů, než kolik lze přijmout, rozhoduje jejich pořadí podle výsledku hodnocení. Ředitel školy odešle rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí uchazeči do 7 dnů po konání přijímací zkoušky nebo ode dne rozhodnutí, pokud se přijímací zkouška

nekoná, nejdříve však 20. dubna. Ředitel školy může po ukončení prvního kola přijímacího řízení vyhlásit další kola k naplnění předpokládaného stavu žáků. Přihláška se v tomto případě podává přímo řediteli této školy. Pokud byl uchazeč přijat ke vzdělávání ve střední škole v některém kole přijímacího řízení, nemůže být přijat ke vzdělávání v jiné střední škole v dalších kolech přijímacího řízení. Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí o nepřijetí uchazeče ke střednímu vzdělávání lze podat do 8 dnů od doručení rozhodnutí. **(36)**

1.6.1.5. Organizace středního vzdělávání

V § 65 odst. 1 – 3 se uvádí: vzdělávání ve střední škole se člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování, praktické vyučování se člení na odborný výcvik, cvičení, učební praxi a odbornou nebo uměleckou praxi a sportovní přípravu, a to podle jednotlivých oborů vzdělání. Odborná nebo umělecká praxe a sportovní příprava může být uskutečňována i v období školních prázdnin po dobu stanovenou rámcovým vzdělávacím programem. Praktické vyučování se uskutečňuje ve školách a školských zařízeních nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání a uzavřely se školou smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání. Na žáky se při praktickém vyučování vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. **(36)**

1.6.1.6. Způsoby ukončování středního vzdělávání

V § 72 odst. 1 – 4 se uvádí: vzdělávání vedoucích k dosažení středního vzdělání se ukončuje závěrečnou zkouškou. Dokladem o dosažení středního vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce. Vzdělávání ve vzdělávacích programech v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání s výučním listem se ukončuje závěrečnou zkouškou. Dokladem o dosažení středního vzdělání s výučním listem je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Vzdělávání vedoucích k dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou se ukončuje maturitní zkouškou. Dokladem je vysvědčení o maturitní zkoušce. Vysvědčení o závěrečné zkoušce a vysvědčení o maturitní zkoušce jsou opatřena doložkou o získání příslušného stupně vzdělání.

V § 73 stojí, že účelem závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky je ověřit, jak žáci dosáhli cílů vzdělávání stanovených rámcovým a školním vzdělávacím programem v příslušném oboru vzdělání, zejména ověřit úroveň klíčových vědomostí, dovedností a postojů žáka, které jsou důležité pro jeho další vzdělávání nebo výkon povolání nebo odborných činností. **(36)**

1.6.1.7. Školská výchovná a ubytovací zařízení

V § 117 se uvádí: školská výchovná a ubytovací zařízení zajišťují dětem, žákům a studentům podle účelu, k němuž byla zřízena: vzdělávání, sportovní a zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, ubytování a stravování, popřípadě zotavovací pobyty dětí a žáků ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušení vzdělávání. Školská výchovná a ubytovací zařízení mohou provozovat svou činnost i ve dnech pracovního volna nebo v období školních prázdnin. **(36)**

1.6.1.8. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

V § 118 se uvádí: školská zařízení pro zájmové vzdělávání zajišťují podle účelu, k němuž byla zřízena, výchovné, vzdělávací, zájmové, popřípadě tematické rekreační akce, zajišťují osvětovou činnost pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky, popřípadě i další osoby. **(36)**

1.7. Volný čas

Leisure time, Freizeit, tempo libero, loisirs, svobodnoje vremja, czas wolny atd. Již řadu let je problematika volného času středem pozornosti mnoha teoretiků a výzkumníků, ale také praktiků, kteří volný čas druhým lidem organizují a vyplňují rozmanitou nabídkou činností. V dnešní době existují již speciální služby pro volný čas, tímto tématem se zabývají i různé průmyslové obory a výrobní podniky. Možnost utvářet si svůj životní styl si dnes jednatelce vybírá a volí, každý svobodně a sám. Nemůže však volit cokoliv. Každý z nás, všichni jsme totiž do jisté míry determinováni, jsou nám vymezeny hranice v tom, co můžeme a nemůžeme dělat, co chceme či nemůžeme mít, kolik času máme k dispozici, co nám umožní naše zdraví, tělo, schopnosti nebo nadání. S tím jdou ruku v ruce také hmotné podmínky a prostředí, ve kterém žijeme, naši bližní, naše společnost. Společnost nepostižených, neboli „zdravých“, se velmi často domnívá, že zrakově handicapovaný člověk prožívá méně hodnotný život, že je ochuzen o spoustu zážitků vnímaných právě zrakem, a to jej vyřazuje z mnoha aktivit. Z hlediska ukazatele postižení představují pro volný čas a jeho trávení zrakově handicapovaní svébytnou skupinu. Obecně se může zdát, že o uspokojivý vývoj životního způsobu této skupiny je třeba pečovat hlavně vytvářením materiálních podmínek (zvyšování invalidních důchodů a dalších příspěvků, vhodné bezbariérové byty, místa pro vytváření tyflokabinetů apod. až po služby všeho druhu). Přiměřená duševní i fyzická námaha, kvalitní zájmová činnost, angažovanost v životě druhých a ve společnosti jsou prostředky, které mohou výrazně obohatit životy zrakově postižených a velmi pomoci k rozvoji jejich osobnosti. **(13)**

1.7.1. Definice volného času a vysvětlení pojmu

Spousta, V. (1994, s. 15) definuje volný čas jako dobu, která člověku zbývá po splnění svých povinností ve škole, na pracovišti, v rodinném i občanském životě. Nezahrnuje ani dobu příprav na povinnosti a jejich důsledky (cestování z místa na místo (práce), uspokojování základních biologických potřeb, hygiena a domácí práce). **(28)**

Naopak Bakalář, E. (1978, s. 65) volný čas chápe jako čas, v němž člověk svobodně volí a koná takové činnosti, které mu přinášejí potěšení, zábavu, odpočinek, které více či méně rozvíjejí a obnovují jeho tělesné a duševní schopnosti, popřípadě tvůrčí síly. **(1)**

Samotný pojem volný čas může být dle Vážanského (2001) chápán jako pozitivní i negativní. V negativním slova smyslu znamená volný čas zbývající dobu, která zůstala po splnění všech povinností, jako je studium, práce, úkoly v domácnosti a uspokojení základních fyziologických potřeb. Pozitivní význam pojmu zdůrazňuje možnost svobodně se realizovat, bez časových či pracovních omezení si svobodně volit činnosti. **(32)**

Volný čas je také možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, ty nám pak přinášejí pocit uvolnění a uspokojení. Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmová činnost, dobrovolné vzdělávání, společensky prospěšná činnost atd. **(20)**

Psychologická hlediska berou v úvahu věkové a individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Zároveň je zapotřebí uvážit, zda, do jaké míry a jakým způsobem přispívají volnočasové činnosti k uspokojování biologických i psychologických potřeb člověka. Právě proto je zájmová činnost člověka tak rozmanitá a je nutné respektovat osobitost člověka a jeho potřeby seberealizace. Ze seberealizace vyplývá i životní styl člověka, neboť způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Pojem životního stylu je velmi složitý a komplikovaný. Jedna z mnoha definic vymezuje životní styl jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu užívání materiálních a sociálních podmínek. **(19)**

Většinové pojmání volného času je prvořadě zřetelné v podobě času zbytkového (kdy se od celkové časové plochy lidského života odečítá čas potřebný na práci, spánek, hygienu a na další nezbytné činnosti, a kdy tudíž zůstane čas, o němž se můžeme svobodně rozhodovat, s nímž můžeme volně nakládat) v podobě jeho kvantifikace (kdy je jednosměrné pojetí časové roviny považováno za plynulý přechod od budoucnosti přes přítomnost do minulosti se stejnorodou strukturou stejných časových úseků), příp. jako určitého pole se snahou o jeho optimální naplnění (volný čas jako možnost uskutečňovat různé činnosti či zaplňovat čas rozmanitými aktivitami, mezi nimiž si můžeme volně vybírat). **(6)**

Znakem času volného je, že zvolenou činnost vykonávat nemusím, ale mohu; tímto časem volně disponovat a nemusím v něm vykonávat činnosti nutné nebo přikázané. Volnost a svoboda činností jsou však závislé na objektivních podmínkách; často jsou omezovány nátlakem rodiny či jiné sociální skupiny, svou roli hrají také tradice. Správně strávený volný čas by měl sloužit k obnově pracovní schopnosti, k překonání únavy a k vyvážení jednostranného zaměstnání a měl by umožňovat kulturní obohacení a tím rozvoj celé osobnosti. V mnoha případech však naopak vede k přírůstku nezdravého nebo dokonce problematického až asociálního chování, například dlouhodobé sledování televize, které brání pohybovým aktivitám nebo agresivní chování sportovních fanoušků. **(13)**

Činnosti ve volném čase mají charakter hry, vyznačují se totiž silnou motivací, pozitivním emočním zabarvením apod. Navíc lze prokázat jistou vývojovou souvislost mezi různými druhy činností, např. malý chlapec si rád hraje se stavebnicí, následuje jeho zájmová činnost v technickém kroužku, pak studium na průmyslové škole a v dospělosti práce technika. Někteří lidé ve volném čase dělají to, co jiní považují za práci nebo studium. Existuje značná variabilita pojetí a definování volného času, jsou to pojetí ekonomická, filozofická, sociologická, psychologická, pedagogická či kulturně kritická.

Pokud chceme reálně a komplexně vymežit termín „volný čas“, musíme věnovat pozornost také faktorům prostředí. Tvoří jednu část trvale formujícího tlaku (činitele spojené s vlastní osobou); druhou podmínku znamenají okolnosti týkající se zdravotního stavu, ekonomie, možností práce a úrovně nezaměstnanosti, populačního rozvoje, sociální stránky; podstatnou roli hrají záležitosti ochrany životního prostředí, bytové poměry, vzdělanost a další proměnné. S pojmem „volný čas“ souvisí jak časové, tak obsahové aspekty. Vážanský (2001) uvádí dva hlavní směry chápání termínu volný čas:

- A) negativní pojem - zbývající doba dne po pracovním nebo studijním čase, po povinnostech v domácnosti a po saturaci základních fyziologických potřeb;
- B) pozitivní pojem - disponibilní časový prostor, v němž se může jedinec svobodně realizovat, a to nezávisle na svých povinnostech. **(32)**

1.7.2. Kvalita života jako klíčový pojem

Kvalita života se řadí k nejvyšším hodnotám dnešní společnosti. Objevují se nové potřeby, nároky a nové služby, s tím souvisí méně starostí, zlepšování zdravotního stavu a celkově vyšší životní spokojenost. Radost ze života a dostatek volného času evokují v lidech pocit štěstí. **(32)**

Spokojenost vyjadřuje výsledek rozumového hodnocení, štěstí je pozitivní pocitový stav podléhající subjektivitě. Životní kvalita tedy tkví v objektivních podmínkách společnosti a v

subjektivním hodnocení jejich občanů. S úrovní kvality života úzce souvisí pojmy blahobyt, dobrý zdravotní stav a životní standard. Přední místo při určování kvality života státu patří volnému času. Úvahy o budoucí kvalitě života nastiňují závěr, že tato bude muset plnit dvojnásobnou funkci:

- a) pracovní činnost bude sloužit k zajištění živobytí a k uspokojení potřeb ;
- b) volnočasové aktivity budou umožňovat každému jeho seberealizaci a obohatí společenské soužití.(13)

Význam volného času se stále zvyšuje, což dokazují faktory „čas“, „blahobyt“, „hodnoty a postoje“. Blahobyt se stává novodobým problémem. Hrozí přesycenost a zhýčkanost, která může vést k dlouhé chvíli. Zvyšuje se chuť po zvláštních nabídkách trávení volného času. Člověk si rychle zvyká na nové nabídky, jejich obstarání je poměrně snadné. Hrozí riziko zklamání, protože zvyk lehce přeroste v otupělost, která může mít za následek ztrátu radosti ze života. Volný čas jako hlavní ukazatel kvality života se podobá kyvadlu mezi dvěma póly, jedinec určuje čas a intenzitu kyvu. Skutečné chování ve volném čase přináší rozčarování. Spotřeba médií – sledování televize, práce s počítačem, poslech rozhlasu a nahrávek, četba novin a jiných periodik – vytlačuje na okraj společensky vysoce ceněné kulturní aktivity. Způsob, jakým kdo tráví volný čas, je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Tento pojem je složitý a komplikovaný, lze jej vymezit jako souhrn životních forem, které daný jedinec aktivně prosazuje. Životní styl v sobě zahrnuje hodnotovou orientaci a projevuje se v chování. Lze jej posuzovat i z hlediska hospodaření s volným časem. (30)

Každý člověk má vlastní systém hodnot (žebříček), lidi pak lze dělit také podle toho, jakou hodnotu přisuzují volnému času. Pro někoho může být totiž nejvyšší hodnotou práce, volný čas chápe jako něco nepatřičného a nesprávného; takový člověk má za svůj životní cíl plnění povinností, přetěžuje se, protože nedokáže odpočívat. Jiný člověk naopak může považovat za nejvýznamnější životní náplň volnočasové činnosti, koníčky a zábavu. Práci chápe jako nutné zlo. Takovéto podceňování ani přeceňování volného času není správné, protože práce i volný čas jsou oblasti stejně důležité a mají své místo v životě každého člověka. (13)

1.7.3. Funkce a aktivity ve volném čase

Volný čas má poskytovat dost možností k zajímavým prožitkům a kreativité osobnosti, současně se musí starat o občanskou účast na sociálním životě a dbát o její pravidelnost. Ve volném čase by měl vznikat zdroj úcty k sobě samému i k ostatním, měly bychom získávat pocit, že k „něčemu nějak patříme“, ale přitom jsme i nadále individualitou. Volný čas má být prospěšný jedinci i celé společnosti. Mezi obecně známé funkce volného času pak patří rekreace a odpočinek, kompenzace pracovní zátěže, informování a orientace. (32)

Volnočasové aktivity jsou velmi rozmanité, záleží na jejich třídění. Lze rozlišovat činnosti

oddechové a zábavné od činností zájmových, pro výchovu a formování osobnosti jsou samozřejmě důležité právě zájmové aktivity. Dále rozlišujeme činnosti fyzické a činnosti duševní, člověk by měl ve vyvážené míře realizovat obojí. Dnes čím dál více lidí trpí nedostatkem pohybu, s čímž souvisí až polovina chorob. Jinak lze také třídit činnosti: aktivní a sedavé; individuální a společenské; v rodině a mimo ni; v místnosti a venku; s orientací k lidem a s orientací k věcem. **(13)**

Mezi volnočasovými aktivitami všeobecně dominuje využívání hromadných sdělovacích prostředků, tedy sledování televize, četba tisku a poslech rozhlasu. K dalším oblíbeným činnostem ve volném čase patří odpočinek doma, krátké procházky venku, péče o domácnost a rodinu, čas trávený s přáteli či známými. V žebříčku oblíbenosti nelze opomenout ani rozšiřování vlastního obzoru četbou knih, vzděláváním a cestováním nebo utužování zdravotního stavu pěstováním nějakého sportu. Volný čas naplněný tvůrčími aktivitami ve společnosti ztělesňuje vyšší hodnotu prestiže než jeho pasivní způsob prožívání. Těžiště tvorby životního stylu spadá do věku kolem 16 let, z hlediska množství a náplně volného času se jeví jako nejaktivnější 17. rok života. **(13)**

1.8. Aloys Klar

Tato škola vychází z více než 170 leté tradice výchovy a vzdělávání osob se zrakovým postižením řemeslným povoláním v Čechách i na Moravě, započaté Aloysem Klarem. Koncepce školy je v souladu se současnými pedagogickými trendy ve vzdělávání osob s různými postiženími, především se zrakovým postižením a speciálními vzdělávacími potřebami. Objekt školy je moderní bezbariérová, prostorná a světlá budova v klidném prostředí s hřištěm na košíkovou, tenis, volejbal a horolezeckou stěnou. Celodenní stravování zajišťuje školní kuchyně. **(29)**

1.8.1. Všeobecné informace

Žáci se v této škole vzdělávají bezplatně, pomůcky, učebnice a potřebné nářadí je zapůjčeno žákům po celou dobu studia. Teoretické i praktické vyučování probíhá v budově školy. Mimopražští žáci jsou ubytováni v internátu v budově školy, která je obklopena rozlehlou zahradou s možností sportovního vyžití. Přednostně jsou přijímáni žáci se ZPS – se zrakovým postižením, ale přihlásit se mohou i žáci bez zrakové vady. V mimoškolní činnosti škola nabízí žákům mnoho činností podle zájmu žáků. Podmínky pro přijetí: úspěšné vykonání přijímacích zkoušek (u oboru Textilní výtvarnictví též talentových zkoušek), zájem o obor, manuální zručnost a slušné chování. Při Střední škole Aloyse Klara byl zřízen Sportovní klub STELLA který, je řádně sdružen v Českém svazu tělesné výchovy - v Pražské tělovýchovné unii a začleněn do Českého svazu zrakově postižených sportovců. Nyní má 162 registrovaných členů. SK STELLA má ve své hlavní náplni dvě základní sportovní odvětví: vodní turistika - kdy se sportovci z řad studentů

každoročně účastní sjíždění některých českých řek a zapojují se do vodáckých závodů na řece "Střele", Lyžování - každý rok v měsíci říjnu sportovní klub odcestuje do Rakouska lyžovat na ledovec a o jarních prázdninách do Krkonoš a také každý rok pořádá školní přebor v běžeckém a sjezdovém lyžování. Členové se podílejí na pořádání "Vánočního turnaje ve stolním tenisu", někdy i za účasti jiných speciálních škol. (12)

1.8.2. Obory vzdělávání (17)

<i>Název oboru vzdělávání</i>	<i>Délka studia</i>	<i>Způsob ukončení</i>
<i>Keramické práce</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Kartáčnické a košíkářské práce</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Keramik</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Čalouník</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Knihář</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Rekondiční a sportovní masér</i>	3 roky	<i>Výuční list</i>
<i>Masér sportovní a rekondiční</i>	4 roky	<i>Maturita</i>
<i>Textilní výtvarnictví</i>	4 roky	<i>Maturita</i>

1.8.3. Mimoškolní činnost

V mimoškolní činnosti nabízí škola žákům nepřeberné množství aktivit. Sportovní vyžití (hřiště, posilovna, horolezecká stěna, plavání, tenisový kurt), práce na počítači, tvořivou činnost v keramickém kroužku a mnoho dalších činností podle zájmu žáků. Hudba a zpěv, výuka hry na hudební nástroje, výuka hudební teorie, hlasová výchova, účast v hudebních soutěžích. Sportovní činnosti, aerobic, nácvik kolektivních sportovních her, účast ve sportovních soutěžích, využití posilovny. Studenti mohou docházet do keramické dílny, kde mohou vyrábět drobné užitkové a nebo dekorační předměty. Dále se jim nabízí pěstitelství a to až už péče o interiérové květiny až po samotné pěstění užitkových rostlin ve skleníku.

Ve škole a na internátě je zřízena počítačová učebna, kam mohou studenti docházet ke svému pobavení a nebo k nácviku základů práce na PC s internetem a také k přípravě na vyučování. Jako další volnočasovou, mimoškolní aktivitu si student může zvolit tzv. drátování, což je nácvik základních technik oplétání předmětů. Jako dalším kroužkem a možností jak trávit volný čas se nabízí činnost v oblasti libovolných technik výtvarné tvorby, nácvik základů textilních technik, výzdoba prostor internátu a účast v soutěžích podobného zaměření. Dále se při škole organizuje šachový kroužek s možností účastnit se i šachových turnajů a vodáctví, kde se zase jedná o výcvik a zimní trénink ve víkendovém bazénu a v neposlední řadě chloubou školy a tou je vlastní

horolezecká stěna, která se nachází přímo ve školním areálu a kde se provádí nácvik základních technik v lezení a jištění. (4)

2. Cíl práce a hypotézy

2.1. Cíl práce

Cílem bakalářské práce bylo objektivně popsat praktickou realizaci zákonných norem naší legislativy, které ukládají našemu školství všestranný a rovnocenný přístup k znevýhodněným studentům v oblasti jejich volnočasových aktivit. Zvláštní pozornost bude věnována především možnostem organizování trávení volného času zrakově postižených studentů českých středních škol.

2.2. Hypotézy

Hypotéza číslo 1: České střední školy umožňují volnočasové aktivity svým studentům.

Hypotéza číslo 2: Efekt těchto aktivit je kladný.

3. Metodika

3.1. Metody výzkumu

Výzkum byl proveden za využití metody dotazování, techniky sběru dat dotazníku.

3.2. Metodický postup

Výzkum byl proveden v kraji Praha na Střední škole Aloyse Klara v Praze 4 Krč. Respondenty tvořili studenti této střední školy. Dalšími respondenty byly lidé které se studenty spojuje podobné zřakové znevýhodnění a jsou to lidé se kterými se scházejí ve svém volném čase. Pro zmapování dané problematiky bylo použito kvantitativního výzkumu.

3.3. Metodický postup při zpracování praktické části

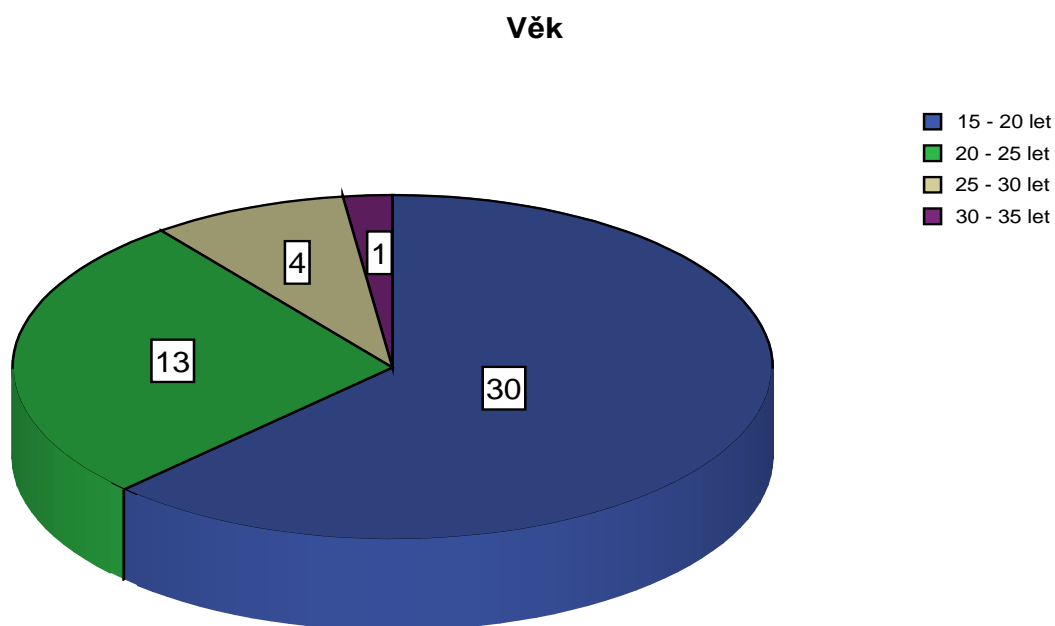
Pro zpracování praktické části byla použita metoda dotazování, technika sběru dat dotazníkem. V hlavičce dotazníku byla uvedena žádost o vyplnění, způsob vyplnění dotazníku, bližší specifikace jeho účelu a zdůrazněna anonymita. Dotazník pro respondenty obsahoval 15 otázek. První tři otázky byly stratifikační. Zbylé otázky se týkaly bezprostředně zkoumaného problému. Použity byly otázky uzavřené a jedna otevřená. Dotazníky byly rozdány prostřednictvím internetové pošty, e-mailem v kraji Praha. Výzkum byl proveden v anonymitě, zajištěna byla i ochrana dat. Ke zpracování dat bylo použito programu SPSS Statistika.

3.4. Charakteristika výzkumného souboru

Soubor je tvořen zřakově postiženými studenty Střední školy Aloyse Klara. Soubor tvořili lidé ve věkovém rozmezí od 15 až do 35 let v kraji Praha. Bylo rozdáno 50 dotazníků a z toho se jich vrátilo 48. Návratnost dotazníků byla tedy 96%. Z dotazovaných bylo 25 mužů a 23 žen. Dotazníky byly rozdány prostřednictvím internetové pošty, e-mailem v kraji Praha. Dotazníkové šetření bylo prováděno od února do května 2007.

4. Výsledky výzkumu

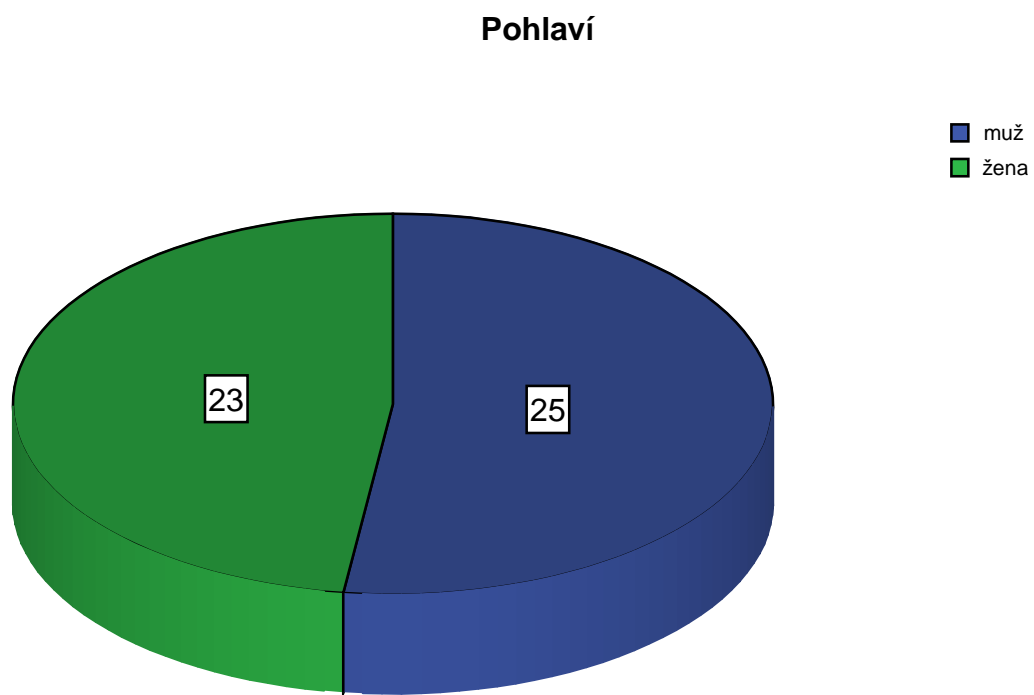
Graf 1: Věk respondentů

Zdroj : vlastní výzkum

Z grafu 1 vyplývá, že ze 48 dotazovaných je nejvíce ve věku 15- 20 a to v počtu 30ti respondentů. Ve věku 20 – 25 se výzkumu účastnilo 13 respondentů a ve věku 25 – 30 byli respondenti 4. Pouze 1 dotazovaný byl ve věku 30 – 35.

Graf 2: Pohlaví respondentů

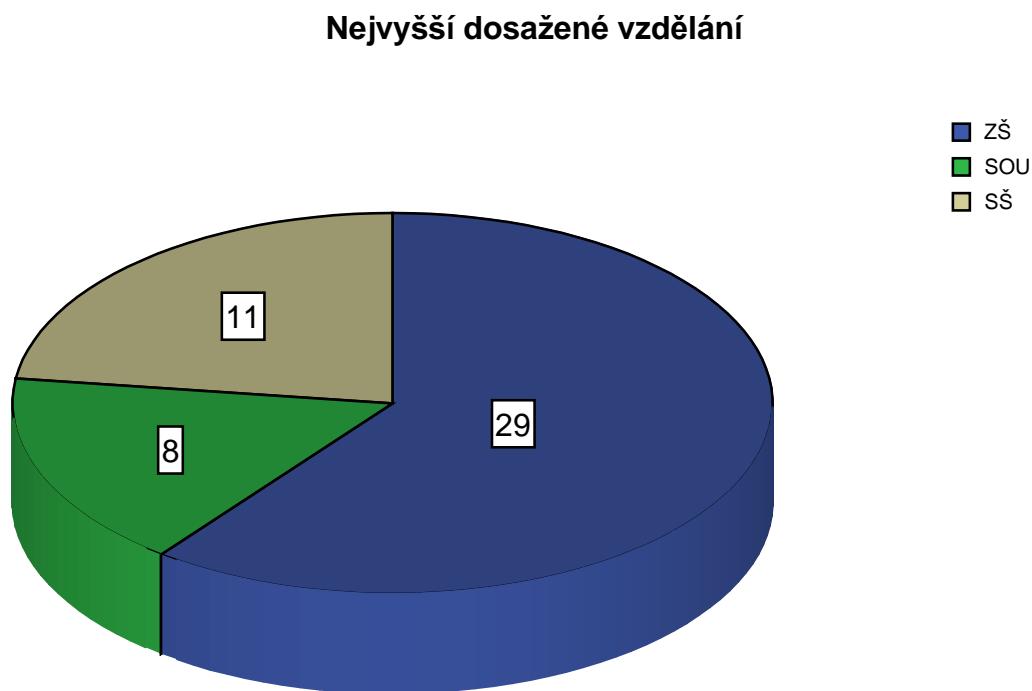

Zdroj : vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že ze 48 dotazovaných bylo 25 mužů a 23 žen.

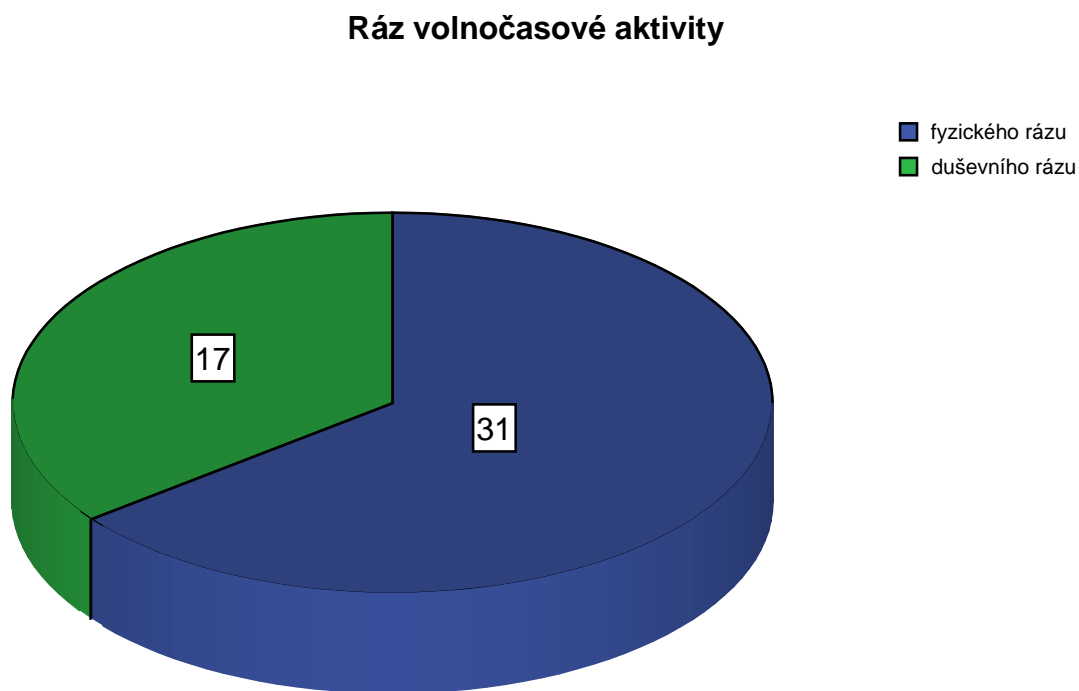
Graf 3: Nejvyšší aktuálně dosažené vzdělání respondentů

Zdroj : vlastní výzkum

Z tohoto grafu je zřejmé, že z celkového počtu 48 dotazovaných má 29 respondentů dosaženo základního vzdělání. 11 respondentů dosáhlo vzdělání na střední škole a na středním odborném učilišti se vzdělávalo 8 respondentů.

Graf 4: Ráz volnočasových aktivit respondentů

Zdroj : vlastní výzkum

Tento graf zobrazuje ráz volnočasových aktivit respondentů, zda upřednostňují fyzické aktivity a nebo aktivity duševní. Z celkového počtu 48 dotazovaných 31 respondentů raději užívá sportovních aktivit a 17 respondentů upřednostňuje aktivity duševního rázu.

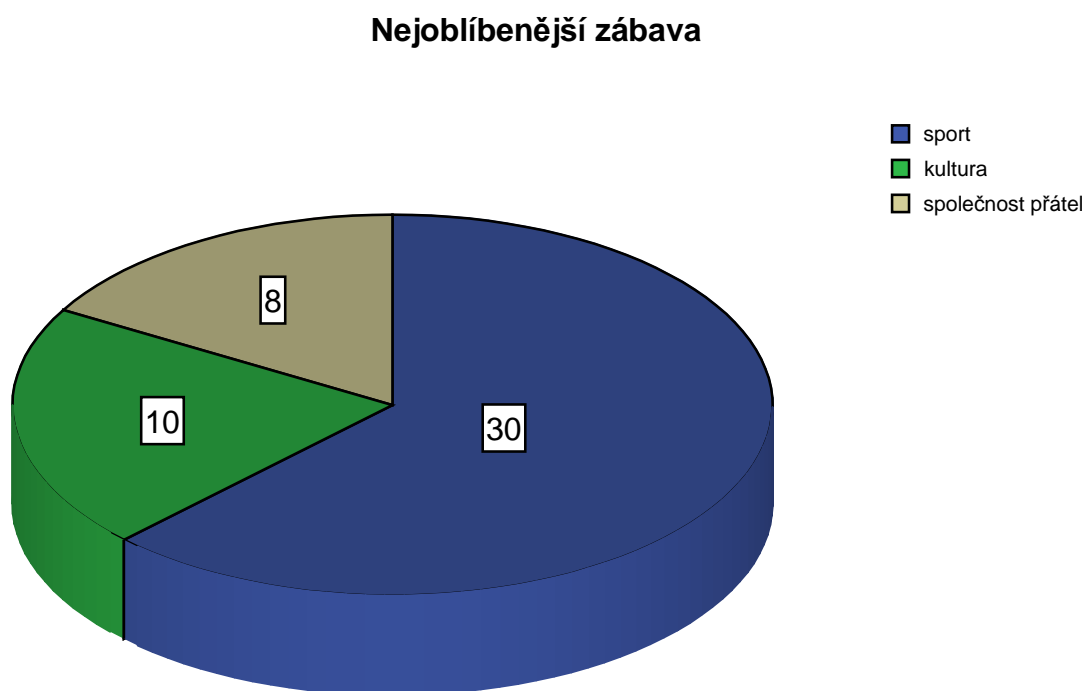
Graf 5: S kým respondenti nejraději tráví volnočasové aktivity

Zdroj : vlastní výzkum

Tento graf znázorňuje, že z celkového počtu 48 dotazovaných, 33 respondentů tráví volný čas raději ve společnosti kamarádů, rodiny a party a 15 respondentů realizuje svoji volnočasovou aktivitu každý sám.

Graf 6: Nejoblíbenější aktivita respondentů

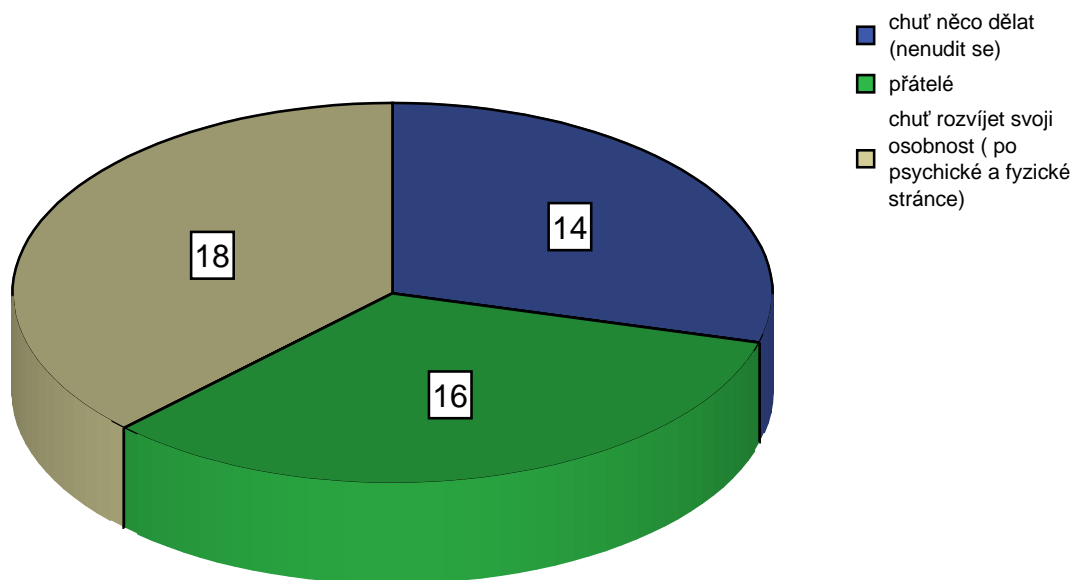
Zdroj : vlastní výzkum

Graf 6 ukazuje, že z celkového počtu 48 dotazovaných má nejraději sportovní aktivity 30 respondentů, kulturu 10 respondentů a společnost přátel jako volnočasovou aktivitu vyhledává 8 respondentů.

Graf 7: Motivace respondentů k vykonávání volnočasových aktivit

Co je motivací k vykonávání volnočasových aktivit?

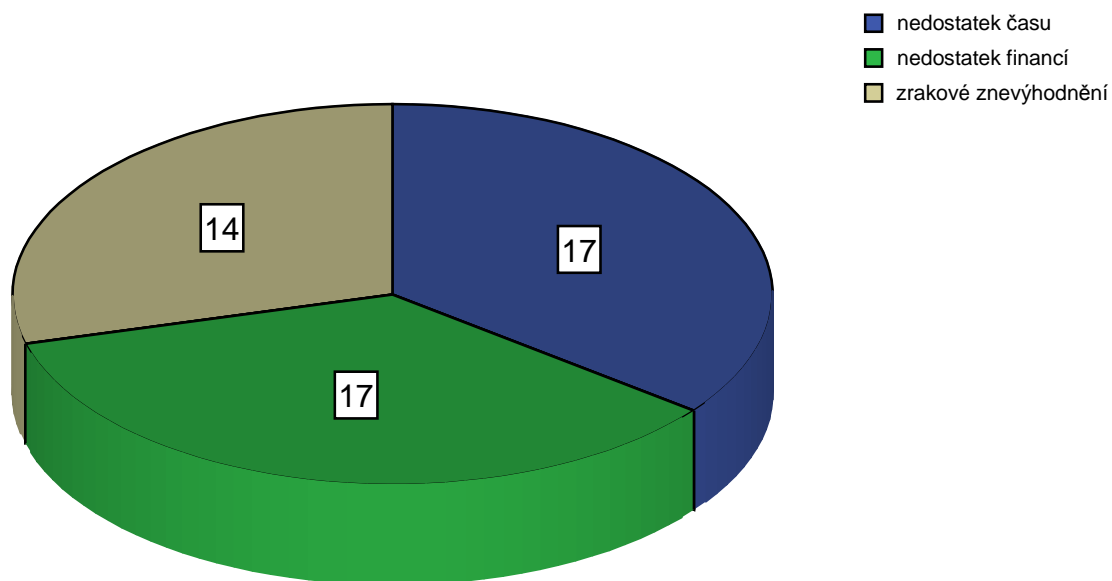

Zdroj : vlastní výzkum

Tento graf znázorňuje, že z celkového počtu 48 dotazovaných, 18 respondentů činí své volnočasové aktivity motivované chutí rozvíjet svou osobnost po fyzické nebo psychické stránce, 16 respondentů motivují přátelé a 14 dotazovaných je vykonává z důvodu nudy a chuti něco dělat.

Graf 8: Překážky dotazovaných ve vykonávání volnočasových aktivit

Co brání ve vykonávání volnočasových aktivit ?

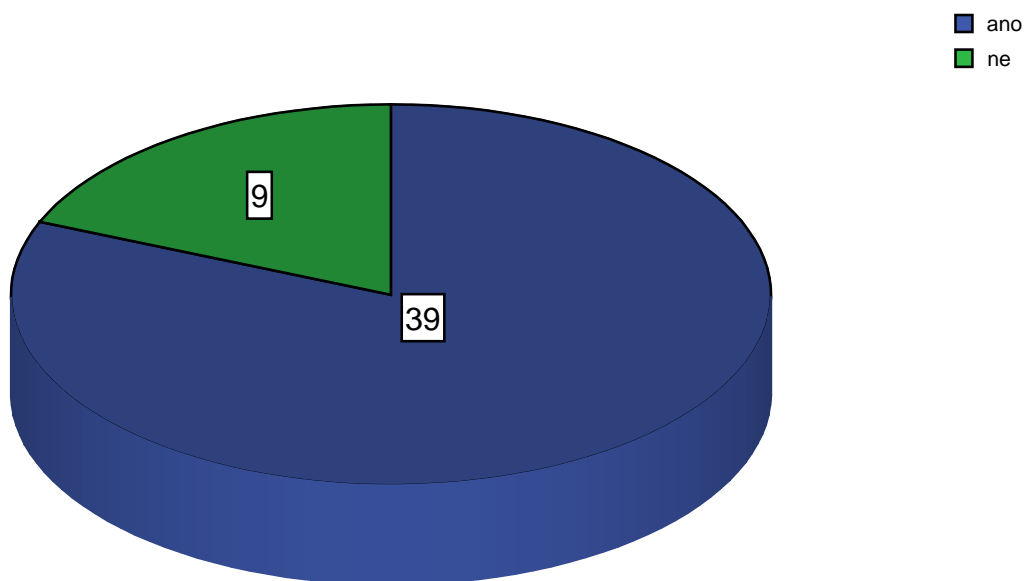

Zdroj : vlastní výzkum

Jak graf znázorňuje, tak ze 48 dotazovaných 17ti respondentům brání ve vykonávání volnočasových aktivit nedostatek času a stejnému počtu respondentů činí překážky nedostatek financí . Zrakové znevýhodnění pociťuje jako překážku 14respondetů.

Graf 9: Organizovanost volnočasových aktivit

Je tvá zábava někým organizovaná ?

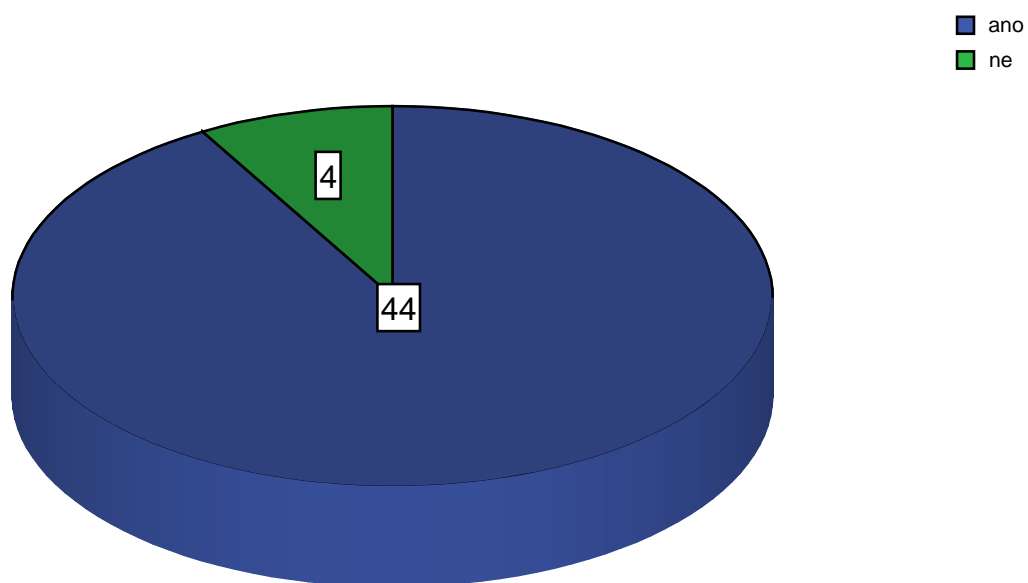

Zdroj : vlastní výzkum

Dle grafu lze poznat, že 39 respondentů z celkového počtu 48 dotazovaných si nechává své volnočasové aktivity organizovat někým jiným a 9 dotazovaných uvedlo, že si je organizují sami.

Graf 10: Povědomost respondentů o volnočasových aktivitách organizovaných školou

Víš o mimoškolních (volnočasových) aktivitách organizovaných na vaší škole?

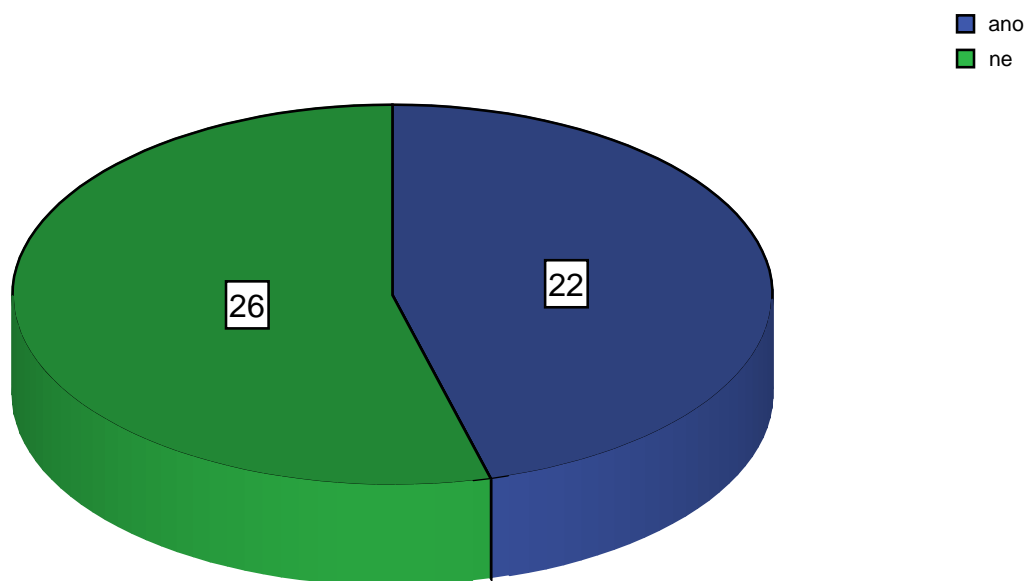

Zdroj : vlastní výzkum

Tento graf znázorňuje, že z celkového počtu 48 dotazovaných, 44 respondentů má o mimoškolních aktivitách povědomí a jen 4 respondenti nemají povědomí o volnočasových aktivitách organizovaných školou.

Graf 11: Využívanost volnočasových aktivit organizovaných školou

Využíváš volnočasových aktivit organizovaných školou?

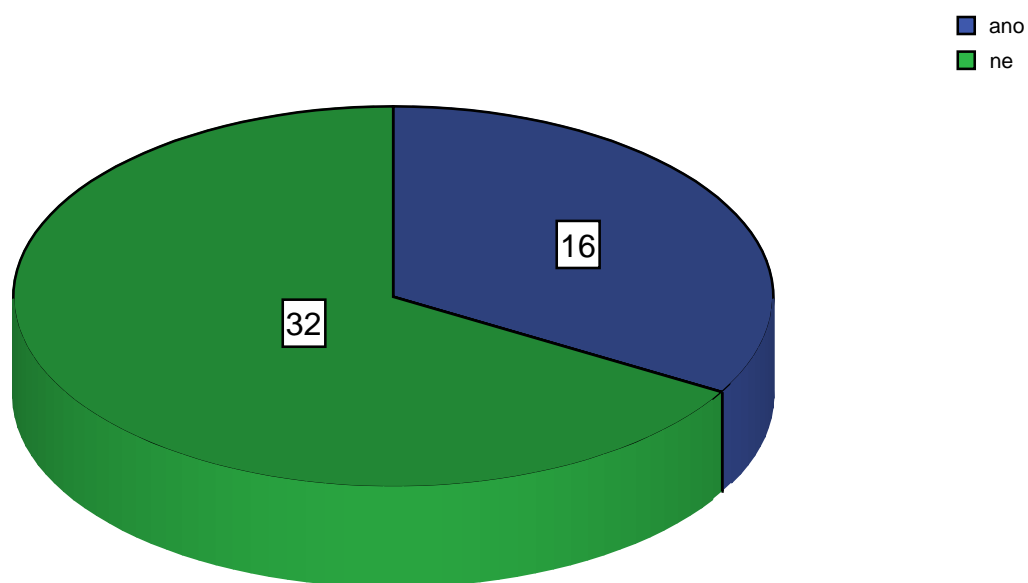

Zdroj : vlastní výzkum

Jak graf znázorňuje, tak ze 48 dotazovaných, 26 respondentů nevyužívá volnočasové aktivity organizovaných školou a 22 dotazovaných jich využívá.

Graf 12: Volnočasové aktivity organizované školou a jejich preferování

Nacházíš svou nejoblíbenější aktivitu mezi aktivitami nabízených školou?

v

Zdroj : vlastní výzkum

Dle grafu lze poznat, že 32 respondentů z celkového počtu 48 dotazovaných nenachází svoji nejoblíbenější volnočasovou aktivitu v nabídce školy a 16 dotazovaných uvedlo, že je tomu naopak.

Graf 13: Okruh nejoblíbenějších aktivit organizovaných školou

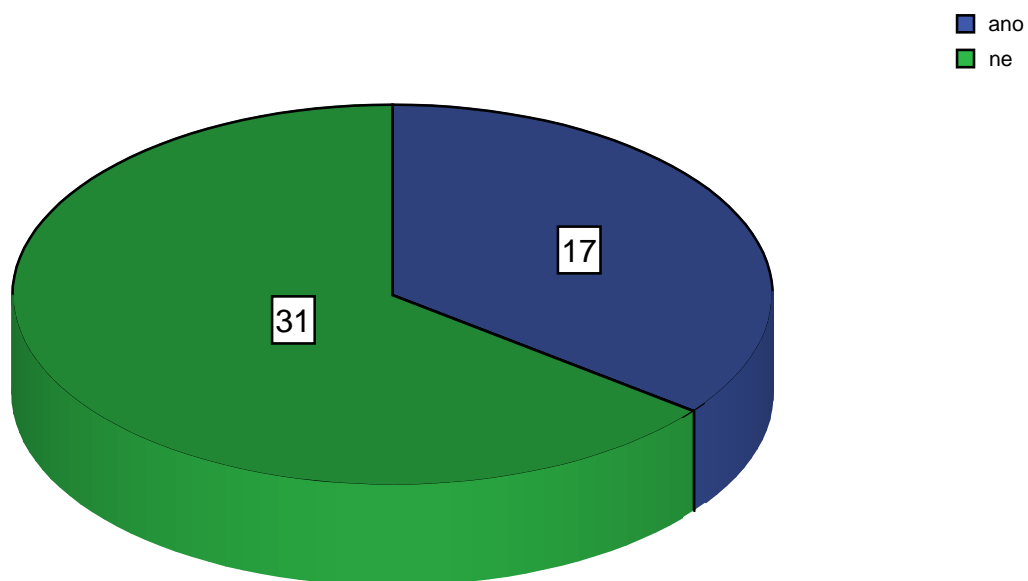

Zdroj : vlastní výzkum

Tento graf znázorňuje, v jakém zastoupení jsou kulturní, sportovní aktivity a společnost přátel. 12 respondentů uvádí sportovní aktivity, 3 respondenti kulturu a 1 respondent společnost přátel. Z grafu tedy vyplývá, že nejoblíbenějšími aktivitami pořádanými školou jsou aktivity sportovní.

Graf 14: Zajímavost volnočasových aktivit organizovaných školou

Jsou volnočasové aktivity pořádané školou pro tebe zajímavé?

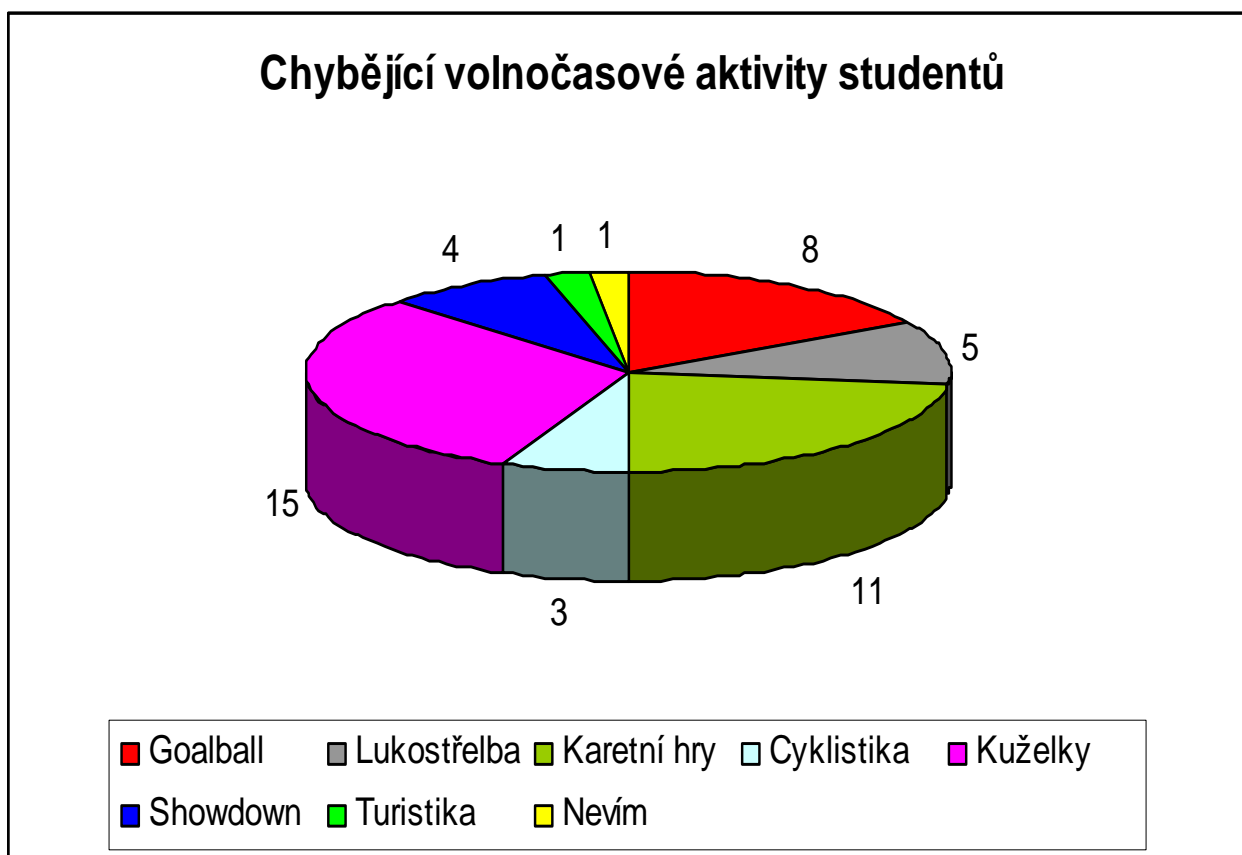

Zdroj : vlastní výzkum

Jak graf znázorňuje, tak ze 48 dotazovaných, 31 respondentů nepovažuje volnočasové aktivity organizované školou za zajímavé a zbylých 17 dotazovaných jsou se zajímavostí těchto aktivit spokojeni.

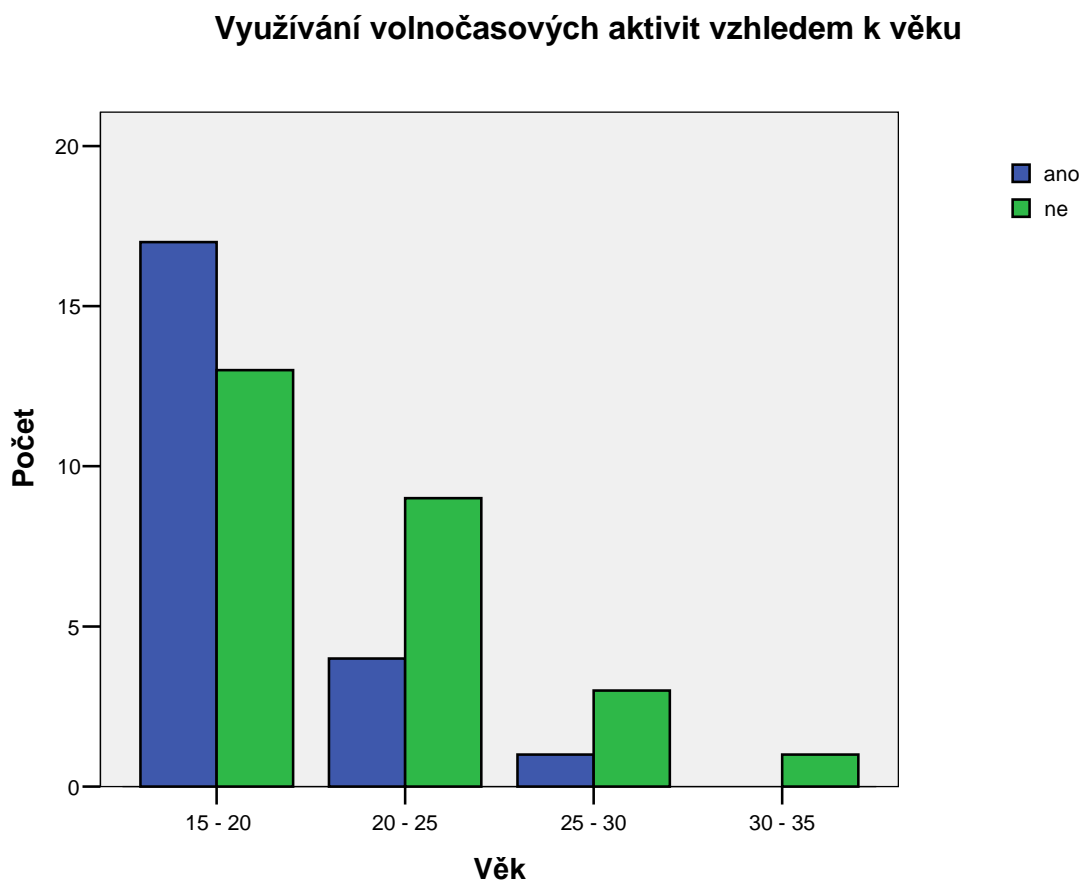
Graf 15: Chybějící volnočasové aktivity respondentů

Zdroj : vlastní výzkum

Na tomto grafu je patrný přehled chybějících volnočasových aktivit studentů. Kuželky uvedlo 15 respondentů, karetní hry uvedlo 11 dotazovaných, 8 dotazovaných uvedlo Goalball, Lukostřelbu uvedlo 5 respondentů, Showdown další 4 dotazování, 3 dotazování uvedli Cyklistiku, Turistiku by uvítal 1 dotazovaný a 1 respondent nevěděl.

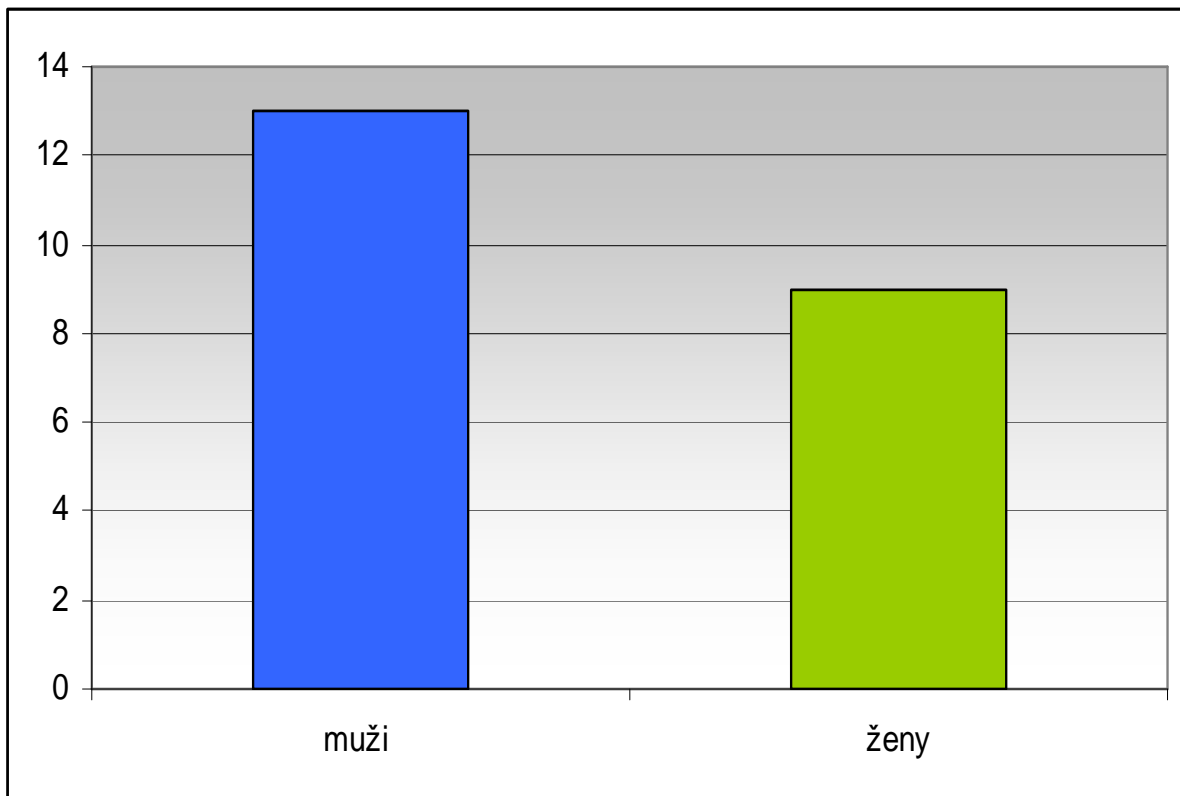
Graf 16: Využívání školních volnočasových aktivit vzhledem k věku respondentů.

Zdroj : vlastní výzkum

Z tohoto grafu vyplývá, že nejvíce využívají volnočasové aktivity respondenti ve věku od 15 do 20 let.

Graf 15: Využívání školních volnočasových aktivit vzhledem k pohlaví respondentů

Zdroj : vlastní výzkum

Z tohoto grafu vyplývá, že nejvíce využívají volnočasové aktivity muži.

5. Diskuse

Zrakově postižený, je člověk u něhož poškození zraku ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje. Zrakové postižení lze také definovat jako absenci nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání. Na prevenci zrakových vad u dětí by měli dohlížet již rodiče. Většina vrozených očních vad je dědičná nebo jsou k nim v rodině dispozice. Proto by rodiče měli na tuto skutečnost upozornit dětského lékaře. Všeobecně platí, že čím dříve se vada podchytí a začne léčit, tím větší je naděje na její zlepšení, někdy i na úplné vyléčení. E. Bakalář (1) uvádí, že volnočasové aktivity více či méně rozvíjejí a obnovují tělesné a duševní schopnosti, popřípadě tvůrčí síly. Dále zdůrazňuje důležitost takových aktivit právě pro znevýhodněné. S těmito tvrzeními mohu souhlasit a z vlastních zkušeností můžu potvrdit i to, že vykonávání mimoškolních činností jen napomáhá k integraci jedince a nabízí se možnosti i ostatním lidem, aby chápali více svět zrakově postižených.

Je důležité si uvědomit že člověk vnímá zrakem 85% informací z okolního světa, je proto zřejmé, že zraková vada ovlivňuje celou osobnost člověka. Domnívám se však, že zrakově znevýhodněný člověk má stanovené úplně jiné podmínky pro vykonávání volnočasových aktivit a nemá příliš cestu k volnočasovým aktivitám „zametenou“, oproti neznevýhodněným lidem. Musí si vybrat aktivitu, která bude pro něj nejzajímavější a také nejvhodnější vůči jeho vlastním specifikám, jako je druh a stupeň jeho zrakového vnímání a zda je mu vůbec taková aktivita dostupná. Volnost a svoboda činností jsou však závislé na objektivních podmínkách. Právě proto je zájmová činnost člověka tak rozmanitá, je nutné respektovat osobitost člověka a jeho potřeby seberealizace. Ze seberealizace vyplývá i životní styl člověka, neboť způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu.

Domnívám se, že jedním z nejdůležitějších pravidel co se týká volnočasových aktivit je, aby každá osoba, která má potřebu něco dělat pro sebe, činila jen to, co ji svým způsobem naplňuje. Jinak volnočasová aktivita pozbývá svůj efekt. Miller, O (16) uvádí, že okem rozlišujeme 8 kategorií znaků – barvu, tvar, velikost, vzdálenost, směr, prostorovost, klid a pohyb. V případě, že se zamyslíme nad tímto faktem, měla by nás napadnout myšlenka. Dokázali bychom snadno, to co denně činíme s poruchou jednoho z takových znaků?

Při studiu na Střední škole Aloyse Klara v Praze jsem měl tu čest čtyři roky poznávat a být svědkem vzdělávání, veškerých školních činnostech, ale také v činnostech každodenního života. Mohl jsem poznat s jakou houževnatostí, vůlí a odvahou se řada zrakově postižených pouští do nových činností, sportu a jak rádi objevují nové věci. Na této škole jsem vykonával i speciálně pedagogickou praxi, kde jsem si všiml svých teoretických vědomostí získaných studiem Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích a mohl jsem je propojit s praktickou složkou přímo ve škole pro zrakově postiženou mládež.

Jak uvádí zákon č. 561/2004 Sb. **(36)** a jeho paragraf 16 v odst. 1 - 9 (Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami) dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním především se jedná o mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. Ve školském zákoně v § 65 odst. 1 – 3 se uvádí: Vzdělávání ve střední škole se člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování, praktické vyučování se člení na odborný výcvik, cvičení. K plnění této zákonné normy ve střední škole Aloise Klara dochází.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. **(35)** o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných upravuje v § 10 v odst. 1 - 6 počet žáků ve třídě a uvádí: Počet žáků ve třídě nebo studijní skupině pro žáky se zdravotním postižením, má nejméně 6 a nejvíce 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním vzdělávacím potřebám žáků Na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka mohou být zařazeni i žáci bez zdravotního postižení, však jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě. Ve třídě běžné střední školy, lze s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků individuálně integrovat 5 žáků se zdravotním postižením. Při odborném výcviku se při vyučování třída naplňuje do počtu 6 žáků. Škola A. Klara splňuje tuto normu, ale jen v posledním bodě, se dle mého zjištění během konání praxe a výzkumu na této škole našla odchylka a to je v počtu žáků ve třídě během odborného výcviku. Počet žáků zůstával stejný ve všech hodinách.

Zákon č. 561/2004 Sb. **(36)** a jeho paragraf 16 v odst. 1 - 9 uvádí: Žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, forma a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Při jejich hodnocení se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky. Dále mají právo bezplatně užívat speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Žákům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje Braillovo hmatové písmo. Lze zřizovat celé školy, jednotlivé třídy, nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Ředitel střední školy může ve třídě zřídit funkci asistenta pedagoga. Po provedení výzkumu bylo zjištěno že zákonné normy tohoto školského zákona jsou plněny, ale možnost zřízení asistenta pedagoga, ačkoli by byla v mnoha případech potřeba nebyla ani v jedné třídě využita.

V § 117 se uvádí: Školská výchovná a ubytovací zařízení zajišťují dětem, žákům a studentům podle účelu, k němuž byla zřízena: vzdělávání, sportovní a zájmové činnosti v době

mimo vyučování, celodenní výchovu, ubytování a stravování, popřípadě zotavovací pobyty dětí a žáků ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušení vzdělávání. Co se týká organizace a tvorby mimoškolních aktivit škola Aloyse Klara pro studenty vytváří širokou nabídku volnočasových aktivit.

Celkový počet respondentů byl 48. Z První otázky dotazníku rozesílaného mezi zrakově postižené studenty Střední školy Aloyse Klara, bylo vyzkoumáno že z 48 dotazovaných bylo 30 respondentů ve věku 15 – 20 let. Ve věku 20 – 25 bylo dotazovaných 13 a 4 respondenti byli ve věku 25 – 30 let. Pouze 1 dotazovaný byl ve věku 30 – 35.

Druhá otázka dotazníku zjistila množství mužů a žen ve zkoumaném vzorku. Z dotazníků vyplynulo že žen bylo účastněno výzkumu 23 a mužů 25.

Třetí otázkou dotazníku se vyzkoumalo, že 29 respondentů dosaženo základního vzdělání. 11 respondentů dosáhlo vzdělání na střední škole a na středním odborném učilišti se vzdělávalo 8 respondentů.

Jako další otázka dotazníku následovala otázka 4. ta zjistila, zda respondenti upřednostňují fyzické aktivity a nebo aktivity duševní. Z celkového počtu 48 dotazovaných 31 respondentů raději užívá sportovních aktivit a 17 respondentů upřednostňuje aktivity duševního rázu.

Pátou otázkou jsem vyzkoumal, že 33 respondentů tráví volný čas raději ve společnosti kamarádů, rodiny a party a 15 respondentů realizuje svoji volnočasovou aktivitu každý sám.

V šesté otázce bylo zjištěno, že z celkového počtu 48 dotazovaných má nejraději sportovní aktivity 30 respondentů, kulturu 10 respondentů a společnost přátel jako volnočasovou aktivitu vyhledává 8 respondentů.

Následující otázka byla sedmá, tou bylo zjišťováno čím je motivovaná volnočasová činnost respondentů. 18 respondentů činí své volnočasové aktivity motivované chutí rozvíjet svou osobnost po fyzické nebo psychické stránce, 16 respondentů motivují přátelé a 14 dotazovaných je vykonává z důvodu nudy a chuti něco dělat.

Osmá otázka zkoumala co brání ve výkonu volnočasových aktivit. 17ti respondentům brání ve vykonávání volnočasových aktivit nedostatek času a stejnému počtu respondentů činí překážky nedostatek financí . Zrakové znevýhodnění pociťuje jako překážku 14respondetů.

Následující otázka (č. 9) se týkala organizace volnočas. aktivit. 39 respondentů z celkového počtu 48 dotazovaných si nechává své volnočasové aktivity organizovat někým jiným a 9 dotazovaných uvedlo, že si je organizují sami.

Desátou otázkou bylo vyzkoumáno, že 44 respondentů má o mimoškolních aktivitách pořádaných školou povědomí a jen 4 respondenti povědomí nemají .

Z jedenácté otázky dotazníku bylo vyzkoumáno, že 26 respondentů nevyužívá volnočasové aktivity organizovaných školou a 22 dotazovaných jich využívá.

Z dvanácté otázky vyplývá, že 32 respondentů z celkového počtu 48 dotazovaných nenachází svoji nejoblíbenější volnočasovou aktivitu v nabídce školy a 16 dotazovaných uvedlo, že je tomu naopak.

Třináctá otázka dotazníku zkoumala v jakém zastoupení jsou kulturní, sportovní aktivity a společnost přátel. 12 respondentů uvedlo sportovní aktivity, 3 respondenti kulturu a 1 respondent společnost přátel. Z grafu tedy vyplývá, že nejoblíbenějšími aktivitami pořádanými školou jsou aktivity sportovní.

Čtrnáctá otázka zjišťovala zda respondenti považují nabídku školních volnočas. aktivit za zajímavou. Z 48 dotazovaných, 31 respondentů nepovažuje volnočasové aktivity organizované školou za zajímavé a zbylých 17 dotazovaných jsou se zajímavostí nabídky spokojeni.

Patnáctá otázka byla otevřeného typu a zněla: Jaká volnočasová aktivita, dle tvého názoru v nabídce tvé školy chybí? Kuželky uvedlo 15 respondentů, karetní hry uvedlo 11 dotazovaných, 8 dotazovaných uvedlo Goalball, Lukostřelbu uvedlo 5 respondentů, Showdown další 4 dotazovaní, 3 dotazovaní uvedli Cyklistiku, Turistiku by uvítal 1 dotazovaný a 1 respondent nevěděl.

Dále jsem vyzkoumal z dat získaných z dotazníků Využívání školních volnočasových aktivit vzhledem k pohlaví respondentů. Nejvíce využívají školní volnočasové aktivity muži.

Také bylo vyzkoumáno využívání školních volnočasových aktivit vzhledem k věku respondentů. Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce využívají volnočasové aktivity respondenti ve věku od 15 do 20 let.

6. Závěr

V této práci, která nese název: Teorie a praxe středoškolského vzdělávání zrakově postižených v ČR jsem se snažil objektivně popsat praktickou realizaci zákonných norem naší legislativy, které ukládají našemu školství všestranný a rovnocenný přístup k znevýhodněným studentům v oblasti jejich volnočasových aktivit. Bylo bráno zřetele především na možnosti organizování, trávení volného času zrakově postižených studentů středních škol. Domnívám se, že cíl práce byl splněn.

Dle listiny základních lidských práv má každý jedinec právo na vzdělání a podle nového školského zákona je každý vzdělavatelny, a proto se jedinci vzdělávají ve speciálních školách pro ně určených, nebo jsou integrováni do běžných středních škol. Při studiu těchto škol se klade důraz na volnočasové aktivity, které by měla každá z těchto škol organizovat a nebo zprostředkovávat za pomoci jiných organizací.

Domnívám se, že předpokládané hypotézy byly potvrzeny. Hypotéza č. 1: České střední školy umožňují volnočasové aktivity svým studentům. Hypotéza č. 2: Efekt těchto aktivit je kladný.

Během speciálněpedagogické praxe na střední škole Aloyse Klara jsem trávil mnoho času ve třídách, kde se v každé nacházel zrakově postižený student a mohl jsem tím sledovat a propojovat teoretické vědomosti získané studiem na vysoké škole s praktickými poznatky. Během zkoumání materiálů a to především školského zákona, jsem objevil legislativní normy, které se mi v dřívější době nepropojovaly s tím, co jsem viděl na pracovištích. Především délka hodiny, počet žáků ve třídách, bezbariérové prostředí ve školách, průběh výuky a výhody, které přináší volnost ve tvorbě rámcových vzdělávacích programů. Další skutečností zjištěnou přímo na pracovištích bylo nefalšované profesionální jednání, tolerantnost pedagogů při práci se studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Podle mého zjištění zrakově postižený jedinec má zúžený výběr volnočasových aktivit jeho znevýhodněním oproti ostatním lidem, a proto bych kladl velkou váhu na tvorbu nových volnočasových aktivit přizpůsobeným právě těmto lidem. Jedním z faktů, který jsem zjistil je, že potřeby časových aktivit se mění postupem času a modernizací společnosti, to co bylo zajímavé jako volnočasová činnost v dřívějších dobách považují dnešní studenti za méně atraktivní. Efekt těchto aktivit je kladný, jelikož rozvíjí osobnost po fyzické i psychické stránce, ale bylo by vhodné tyto aktivity zmodernizovat. Volnočasové aktivity organizované školou jsou stále navštěvované, ale účast studentů na těchto aktivitách slábne.

V dnešní době je zapotřebí si všimnout činností, které vedou k zlepšování stavu nabídky a udržování rozvoje volnočasových aktivit, především spoluprací neziskových organizací, sjednocených organizací pro slabozraké a nevidomé různých krajů, krajských úřadů a městských

částí. Je dobře, že se zvětšuje množství akcí pro zrakově znevýhodněné typu závodů, olympiád, meetingů, sjezdů, turnajů, zabývajících se různou tematikou.

Zastávám názor, že Česká republika od dob dřívějších stále stojí na nejvyšších stupních v přístupu k zrakově postiženým občanům a k tvorbě prostředí pro ně přijatelnějším. Jsem přesvědčen o tom, že zdravá populace v České republice si stále více všímá zrakově znevýhodněných lidí a jejich tolerantnost také stále roste, díky tomu se integrace zrakově postižených lidí stává neměnnou skutečností.

Díky dosud zjištěným poznatkům v této práci jsem dospěl k závěru, že mě vypracování této bakalářské práce obohatilo o nové praktické i teoretické poznatky a jsem si jist, že mé snahy budou směřovat k podobné tematice i v diplomové práci.

7. Seznam použitých zdrojů

1. BAKALÁŘ, E. *Umění odpočívat*, Praha: Práce, 1978
2. BOLDIŠ, P. Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla. Verze 3.3. Poslední aktualizace 11. 11. 2004. 21 s.
Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
3. BOLDIŠ, P. Bibliografické citace dokumentu podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů. Verze 3.1. Poslední aktualizace 11. 11. 2004. 16 s.
Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
4. *Internát* [on line]. [cit. 2007-05-23].
Dostupné z: <<http://www.spsaklara.cz/internat.htm> >.
5. IVANOVOVÁ, S. Integrace zdravotně postižených osob do společnosti [on line]. [cit. 2007-05-23].
Dostupné z: <<http://www.vkol.cz/refer003.htm>>.
6. JIRÁSEK, I. *Zážitková pedagogika*. Teoretník, Gymnasion, 2004, Vol. 1. pp. 6-16, 16 s.
7. KÉBLOVÁ, A. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*. 2. vyd. Praha: Septima, 1998. 92 s. ISBN 80-7216-051-6.
8. *Klasifikace zrakového postižení podle WHO* [on line]. [cit. 2007-06-10]. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - desátá revize (MKN- 10), vydal Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR .
Dostupné z: <<http://www.sons.cz/klasifikace.php><http://www.spsaklara.cz/info.htm>>.

9. KOUBOVÁ, P. *Aplikace mediálních prostředků při práci s dětmi s postižením ve středisku rané péče*. České Budějovice, 2007. 55 s. Bakalářská práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. Vedoucí bakalářské práce: Gabriel Švejda.
10. KVĚTOŇOVÁ- ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 1998. 66 s. ISBN 80-85931-50 -8.
11. KVĚTOŇOVÁ- ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 2000. 70 s. ISBN 80-85931-842.
12. LORENC, L. *Všeobecné informace* [on line]. [cit. 2007-05-23].
Dostupné z: <<http://www.spsaklara.cz/info.htm>>.
13. MIKULÁŠKOVÁ, D. *Volnočasové aktivity nevidomých a slabozrakých na Kyjovsku*. Brno, 2007, 62 s., Diplomová práce na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce: Zita Nováková
14. MIKULENKOVÁ, Z. *Sociální a vzdělávací péče o slabozraké a nevidomé*. Brno, 2006. 42 s. Bakalářská práce na Masarykově univerzitě. Vedoucí bakalářské práce: Jan Richter.
15. MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 2. vyd. Brno: Paido, 1998, 85 s. ISBN 80-85931-60-5.
16. MULLER, O. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, 289 s. ISBN 80-244-0231-9.
17. *Obory vzdělávání* [on line]. [cit. 2007-05-23].
Dostupné z: <<http://www.spsaklara.cz/obory.htm#textil>>.
18. PALEČKOVÁ, J. *Chraňte oči svých dětí*. In *Rodina* [online]. Aktualizováno dne 28.3.2000 [cit.2007-03-25].
Dostupné na WWW: < <http://www.rodina.cz/clanek619.htm>>.

19. PAULÍKOVÁ, E. *Volnočasové aktivity zdravotně postižených seniorů*. Brno. 2007, 100 s. diplomová práce na Masarykově Univerzitě. Vedoucí diplomové práce Gulová Lenka.
20. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 1. vyd. Praha: Portal. 1999, 232 s. ISBN 80-7178-295-5.
21. RENOTIÉROVÁ, M. *Speciální pedagogika*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2005, 313 s. ISBN 80-244-1073-7.
22. SCHINDLER, R., PEŠÁK, M. *Kdo je zrakově postižený?* [on line]. [cit. 2007-05-27]. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>>.
23. SCHINDLER, R. *Zrakové vady: Amauróza* [on line]. [cit. 2007-05-27]. Dostupné z: <<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/18.htm>>.
24. SCHINDLER, R. *Zrakové vady: Aniridie (chybění, anomálie duhovky)* [on line]. [cit. 2007-05-27]. Dostupné z: <<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/12.htm>>.
25. SCHINDLER, R. *Zrakové vady: Degenerace sítnice (pigmentová degenerace sítnice, degenerace žluté skvrny)* [on line]. [cit. 2007-05-27]. Dostupné z: <<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>>.
26. SCHINDLER, R. *Zrakové vady: Nystagmus* [on line]. [cit. 2007-05-27]. Dostupné z: <<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/16.htm>>.
27. SCHMIEDOVÁ, M. *Zrakové vady* [on line]. [cit. 2007-05-29]. Dostupné z: <http://v.smid.sk/03-4/data/oc_vady.html>.
28. SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 1994. ISBN 80-210-1007-X.
29. *Střední škola Aloyse Klara* [on line]. [cit. 2007-05-23]. Dostupné z: <<http://www.spsaklara.cz/>>.

30. VAŽUROVÁ, H. *Kvalita života. Teoretická a metodologická východiska*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 2005. ISBN 80-210-3754-7.
31. VÁGNEROVÁ, M. *Oftalmopsychologie dětského věku*. Praha: Karolinum, 1995, ISBN 80-7184-053-X.
32. VAŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. Vyd. Brno: Print- Typia, 2001, 175 s. ISBN 80-866384-00-4.
33. VÍTKOVÁ, M. (ed.) *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9
34. Vyhláška č. 62/2007 Sb., kterou se mění Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění.
35. Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění.
36. Zákon 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění.

8. Klíčová slova

Osoba se zrakovým postižením

Vzdělávání

Volný čas

9. Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Příloha 2: Směrnice MŠMT

Příloha 1: Dotazník

DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Jmenuji se Michal Kříž a jsem studentem 3. ročníku oboru Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby. Dostává se Vám do rukou dotazník k výzkumu k mé bakalářské práci, která se jmenuje Teorie a praxe středoškolského vzdělávání zrakově postižených v ČR. Vámi vyplněné údaje poslouží pouze k účelu výzkumu, nebudou poskytnuty třetí osobě a bude dodržena Vaše anonymita.

Až Vám bude v příloze dotazník doručen internetovou poštou na Vaši emailovou adresu, prosím o viditelné označení Vašich odpovědí: vymazáním nehodící se odpovědi, barevným vyznačením dobré odpovědi a slovní doplnění v poslední otázce.

Vím, že mnozí z Vás díky svému zrakovému znevýhodnění nebude schopno dotazník vyplnit bez pomoci, ale věřím, že ve Vašem okolí bude někdo, kdo Vám s vyplněním dotazníku pomůže.

Vyplněný dotazník prosím obratem pošlete na zpět.

Děkuji s pozdravem Michal Kříž

1) Věk – (15-20) , (20-25), (25-30), (30-35)

2) Muž / Žena

3) Absolvované vzdělání – aktuálně - Základní

4) Tvá nejoblíbenější volnočas. aktivita je?

- a) fyzického rázu
- b) duševního rázu

5) Svou nejoblíbenější zábavu nejlépe realizuješ?

- a) sám
- b) s kamarády, rodinou, partou.....

6) Tvou nejoblíbenější zábavou je?

- a) sport
- b) kultura
- c) společnost přátel

7) Co tě motivuje k vykonávání

- a) chuť něco dělat (nenudit se)
- b) přátelé
- c) chuť rozvíjet svoji osobnost (po psychické a fyzické stránce)

8) Co ti brání ve vykonávání volnočasových aktivit?

- a) nedostatek času
- b) nedostatek financí
- c) zrakové znevýhodnění

9) Tvá zábava je někým organizovaná ?

ano – ne

10) Víš o mimoškolních (volnočasových) aktivitách organizovaných na vaší škole?
ano - ne

11) Využíváš jich?
ano - ne

12) Nacházíš svou nejoblíbenější aktivitu mezi aktivitami nabízených školou?
ano - ne

13) Pokud ano, o jakou se jedná?
a) sport
b) kultura
c) společnost přátel

14) Jsou volnočasové aktivity pořádané školou pro tebe zajímavé?
ano - ne

15) Jaká volnočasová aktivita, dle tvého názoru v nabídce tvé školy chybí?
.....

Příloha 2: Směrnice MŠMT

Směrnice MŠMT k integraci žáků se spec. vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení
č.a.: 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002

Podle směrnice vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy o integraci studentů se spec. vzdělávacími potřebami se dále upravuje, jakou formou jsou zajišťovány individuální integrace a skupinové integrace a to i ve škole určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání individuálně integrovaného žáka se uskutečňuje podle individuálního vzdělávacího programu. Individuální vzdělávací program je možné rozšířit podle individuální potřeby žáka. (2)

Individuální integrací žáka se rozumí: jeho vzdělávání ve třídě střední školy nebo vyšší odborné školy, která není samostatně určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale je nezbytná speciálně pedagogické nebo psychologické péče a jeho vzdělání je ve třídě speciální školy samostatně určené pro žáky s jiným druhem nebo stupněm postižení ((3) a, b,). Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve speciální třídě nebo specializované třídě. V některých vyučovacích předmětech se žáci mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a v rámci svých možností jsou zapojeni do všech aktivit mimo vyučování (4) .

Individuální vzdělávací plán

§ 18

Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.

§19

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem pravidla a náležitosti zjišťování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných a úpravu organizace, přijímání, průběhu a ukončování vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných, náležitosti individuálního vzdělávacího plánu a podmínky pro přerazování do vyššího ročníku.

Doporučený postup zpracování individuálního vzdělávacího programu

1. Individuální vzdělávací program (dále jen „IVP“) je podkladem pro uplatňování požadavku ředitele školy na navýšení finančních prostředků a je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
2. IVP vypracovává třídní učitel nebo učitel vyučovacího předmětu, pro který IVP s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáka upravuje organizaci nebo obsah vzdělávání žáka, ve spolupráci s poradenským zařízením, tj. speciálně pedagogickým centrem nebo pedagogicko-psychologickou poradnou nebo střediskem výchovné péče, případně ve spolupráci s výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem, školním psychologem a zákonným zástupcem žáka a se spoluúčastí žáka v případě jeho zletilosti. Kopie zpracovaného IVP je zaslána příslušnému poradenskému zařízení.
3. IVP je vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však jeden měsíc po nástupu žáka do školy a je doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby.
4. IVP podepisuje ředitel, třídní učitel, popřípadě další pedagogičtí pracovníci školy podle odst. 2 tohoto doporučení, pracovník příslušného poradenského zařízení a zákonný zástupce žáka, v případě zletilosti sám žák jako východisko společného postupu k vhodnému zabezpečení procesu integrace žáka.
5. IVP vychází z učebních dokumentů školy, závěrů speciálně pedagogického a psychologického vyšetření a doporučení odborného lékaře žáka, zohledňuje názor zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. IVP žáka se sníženou úrovní rozumových schopností vychází z učebních dokumentů příslušné školy určené pro tyto žáky. IVP obsahuje všechny skutečnosti důležité pro úspěšnou integraci žáka, zejména:
  - a) údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi,
  - b) údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení a klasifikace, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek, absolutoria,
  - c) potřebu dalšího pedagogického pracovníka k výuce speciálních dovedností (např. čtení Braillova bodového písma, psaní na Pichtově psacím stroji, práce se speciálními informačními technologiemi, výuka prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených, výuka prostřednictvím znakového jazyka, individuální logopedická péče, náprava specifických poruch učení nebo chování) nebo dalšího pracovníka podílejícího se na práci se žákem. U žáka se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah[6]. V případě potřeby zajištění nezbytné pomocné činnosti se uvede návrh na zapojení občana ve výkonu civilní služby[7] apod.
6. Seznam kompenzačních pomůcek, speciálních učebních pomůcek, speciálních učebnic a učebních textů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek.

7. Jmenovité určení pracovníka poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
8. Předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků včetně zdůvodnění.
9. Změny obsahu IVP projednává škola se zákonným zástupcem žáka, v případě jeho zletilosti s žákem.